

«...دعواهای ما دعوایی نیست که برای خدا باشد
... همه ما از گوشمان بیرون کنیم که دعوی ما برای
خدا است ما برای مصالح اسلامی دعا می‌کنیم...
دعوی من و شما و همه کسانی که دعا می‌کنند همه
برای خودشان است...»

امام خمینی (ره) - صحیفه امام، جلد ۱۴ صفحه ۴۷۹

سپاهی الهامی زحمت

مجموعه تاریخ
شفاهی زندگی
امام موسی صدر

صفحه ۴

سال سی و هفتم ♦ شماره ۱۷ ♦ شماره مسلسل ۱۵۳۵ ♦ نیمه اول آذر ماه ۱۳۹۵ ♦ قیمت: ۵۰۰ تومان

۵۰ میلیون سند تاریخی

وزیر امور خارجه به رویکرد وزارت متبوعش درباره اسناد کشف و طبقه بندی شده تا شهریور ۱۳۵۶ و انتشار تدریجی آن اشاره کرد و گفت: امکان آزادسازی ۷۰ هزار سند محرمانه ملی تا شهریور ۱۳۲۰ فراهم شده است.

به گزارش ایرنا، دکتر محمد جواد ظریف در آیین رونمایی از اسناد تاریخی محرمانه وزارت خارجه که با حضور مقامات ارشد وزارت امور خارجه و استاد سیدهادی خسروشاهی در دفتر مطالعات برگزار شد، خطاب به حاضران افزود: حضور شما را در مراسم رونمایی از گوشه ای از اسناد تاریخی محرمانه وزارت خارجه که بر اساس مقررات و با نگاه به مصالح ملی در اختیار پژوهشگران قرار داده می شود، خوش آمد عرض می کنم. این مناسبت را به همکارانم در مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی و به همه دست اندرکاران امر سند و به تمامی مراکز اسنادی و آرشیوی کشور به ویژه اعضای مجمع هماهنگی تاریخ پژوهی و بانک های اسنادی کشور (مهابت) تبریک می گویم. وی گفت: مراسم امروز فرصتی را فراهم می کند تا با گوشه هایی از گنجینه های ارزشمند موجود در مرکز اسناد وزارت خارجه و نقش آن در تحکیم حاکمیت ملی، تقویت میراث فرهنگی و تمدنی ایران و انتقال آن به نسل های جدید بیشتر آشنا شویم.

وزیر امور خارجه با اشاره به این که نگاه نهادینه و منسجم به آرشیو اسناد سیاست خارجی بیش از ۱۱۵ سال قبل در اولین قانون تاسیس وزارت امور خارجه مورد توجه واقع شد، گفت: مرکز اسناد وزارت خارجه در برگیرنده مجموعه ای بی نظیر از میراث مستند ملی در قالب حدود ۵۰ میلیون انواع سند سیاسی - تاریخی است که قدیمی ترین آنها متعلق به سال ۸۶۸ هجری شمسی (۱۴۶۳ میلادی) است. این اسناد مجموعه ای از فرامین، احکام، دستخط، دیوانیات، اخوانیات، سپاه ها، تصدیق ها، نقشه ها، امهار، عکس ها، معاهدات و اسناد دیداری

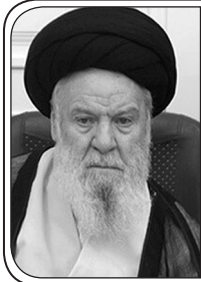

و شنیداری است که به همت پیشینیان جمع آوری شده است و حفظ و نگهداری می شود. صرف نظر از نفیس بودن هر برگ از این اسناد از جهت نوع کاغذ، خط، مرکب، افشانگری، جدول کشی، تذهیب، ترصیع، توقیع، ظهروسی، آستر، تاریخ و محل کتابت، اسلوب نگارش و غیره، آنچه آنها را از دیگر اسناد آرشیوی کشور متمایز می کند نقشی است که این اسناد می توانند در حفظ و معرفی میراث فرهنگی و تمدنی کشور و کمک به بازخوانی حافظه تاریخی ایرانیان داشته باشند. همچنین اسناد تاریخ دیپلماسی شیوه های به کارگیری فن دیپلماسی در نزد گذشتگان را هم مشخص می کند.

دکتر ظریف افزود: بخش اصلی اسناد تاریخ روابط خارجی ایران به صورت کشف بوده و در چارچوب ضوابط قانونی منتشر می شود و در اختیار پژوهشگران قرار می گیرد. اما بخش مهمی از این گنجینه ملی به صورت اسناد طبقه بندی شده هستند که حدود ۲۰ درصد از آرشیو تاریخ دیپلماسی را تشکیل می دهند. هنگامی که همراه با گشایش اولین سفارتخانه های ایران در خارج از کشور، هسته های اولیه نظام اداری وزارت خارجه هم در حوزه ستادی ایجاد شدند، ادامه در صفحه ۴

آیت الله مکارم شیرازی:

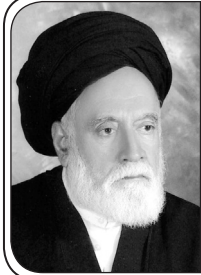
عمر آیت الله
اردبیلی در مسیر
خدمت به اسلام و
انقلاب سپری شد

صفحه ۲

آیت الله شاهرخی:

۲۵ سال تلاش
برای تقریب
مذاهب و
تقویت تشیع

صفحه ۲

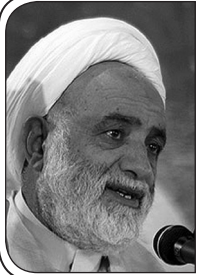
آیت الله اراکی:

قدرت جهان
اسلام در گرو
وحدت است

صفحه ۷

انتقاد از بی
توجهی به
توسعه معنوی
در کشور

صفحه ۵

گرامیداشت سالگرد رحلت علامه طباطبایی

و قلنایی بیافد. این مرجع تقلید افزودند: از مرحوم امین الاسلام تا مرحوم فیض می بینیم که عرصه خالی است و حوزه ها کاری به قرآن نداشتند، از زمان مرحوم فیض تا زمان علامه، ۴۰ سال جامعه اسلامی خوابیده بود و تفسیری نداشتیم.

آیت الله جوادی آملی که خود از مفسران قرآن کریم است با تشریح این نکته که نمونه تفسیر المیزان در مجمع البیان و امثال آن دیده نمی شود، ابراز داشتند: وظیفه اساتید تفسیر این است که انقلاب را رصد کنند تا بدانند انقلاب چه آورده، چه می خواهد و چگونه باید آن را نگه داشت. مساله انقلاب سنگین تر از مشروطه و جنگ جهانی است، آن ها فقط سلاح و کشتار بودند اما انقلاب احیا است، فرق بین جنگ جهانی اول و دوم با انقلاب این است که آن ها برای مرگ، اما انقلاب برای حیات آمده است، سوال ها فرق می کند؛ چگونه انقلاب به ثمر رسید و چگونه باید آن را حفظ و به صاحب اصلی آن تحویل دهیم؛ این مسائل تلاش بسیار علمی می خواهد. ادامه در صفحه ۳

امسال سی و پنجمین سالگرد رحلت علامه طباطبایی، فیلسوف شهیر و مفسر بزرگ معاصر با شور و حال بیشتری برگزار شد. علاوه بر همایش های با شکوهی که در شهرهای مختلف کشور از جمله مشهد و تبریز برگزار شده است، جلسات علمی و فرهنگی قابل توجهی در حوزه علمیه قم برپا شد. مهمترین جلسه از این دست چهاردهمین همایش اساتید تفسیر حوزه علمیه قم بود که به همین مناسبت با سخنرانی آیت الله جوادی آملی در دارالقرآن علامه طباطبایی که منزل مسکونی علامه نیز می باشد، برگزار شد. آیت الله جوادی آملی در این اجلاس گفتند: علامه طباطبایی از مسائلی که در عالم اتفاق می افتاد در خدمت قرآن بهره برد؛ علامه حادثه های تاریخی را ورق زد، مشروطه را تشریح و خواسته های مشروطه را شناسایی کرد، جنگ جهانی اول و دوم را شناسایی کرد و پس از فیش برداری از سوال های آن، وارد تفسیر شد، آن سوالها را به خدمت قرآن عرضه کرد و پاسخ گرفت که المیزان شد. فاصله المیزان و تفسیرهای دیگر به این بحث ها نیست که آن قلتی بگوید

میراث علامه برای امروز ما

فلسفی او دنبال کرد؛ به عنوان مثال حواشی علامه طباطبایی بر کتاب اسفار؛ بخش دوم را در مهم ترین میراث تفسیری و قرآنی او، یعنی تفسیر المیزان می توان جست. با توجه به آن مباحث «عقلی» و «تفسیری» میراث اندیشه اجتماعی علامه برای ما شکل می گیرد. اندیشه های اجتماعی و سیاسی علامه اغلب در مجموعه آثار علامه، گاه در قالب مقاله و کتاب و گاه به صورتی پراکنده در لایه لای تفسیر المیزان او آمده است.

«میراث اجتماعی علامه» را در مقایسه با آرای دیگر متفکران اسلامی چگونه ارزیابی می کنید؟

مباحث اجتماعی که علامه طباطبایی در آثار خود مطرح کرده است محصول یک دوره خاص از تاریخ کشور است. در واقع، علامه یک دوران ۳۰ ساله شکوفایی علمی (از ۱۳۲۵ که از تبریز به قم وارد شد تا ۱۳۵۵) دارد که طی آن سال ها با نشاط کامل بحث های علمی را دنبال می کردند. برای اینکه بتوانیم بدرستی اندیشه ها و آرای علامه طباطبایی را از نظر «اجتماعی» بررسی کنیم، باید این فضای ۳۰ ساله در کشور را بشناسیم: جنگ جهانی اول و دوم، جنبش مشروطه، دوران استبداد پهلوی و انقلاب ها و تحولات سیاسی که در بسیاری از جوامع اسلامی و غیر اسلامی مطرح بود همچون انقلاب الجزایر.

ادامه در صفحه ۶

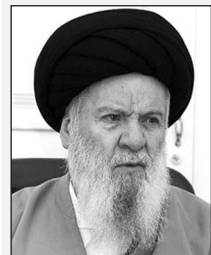
حجت الاسلام والمسلمین محمد سروش محلاتی که در پژوهش های «فقه سیاسی» نامی آشنا است، ورودش به حوزه علمیه قم به ۴۰ سال پیش باز می گردد؛ سال هایی که در محضر آیات سید علی محقق داماد، ستوده و حائری یزدی (ره) دروس سطح و خارج را گذراند و ۱۵ سال هم، از درس خارج آیات وحیدخراسانی و شبیری زنجانی بهره گرفت. فلسفه و عرفان را هم از آیات حسن زاده آملی، جوادی آملی و انصاری شیرازی آموخت و اکنون بیش از ۱۵ سال است که در مدرسه آیت الله گلپایگانی (ره) درس خارج فقه و اصول را تدریس می کند. روزنامه ایران در سالروز بزرگداشت علامه طباطبایی (ره) «میراث علامه برای جامعه و نسل امروز» را با وی به بحث گذاشته است که در ادامه می خوانید:

جناب سروش محلاتی، در سالگرد علامه طباطبایی بر آن شدیم تا به بررسی میراث علامه برای نسل امروز بپردازیم، به اعتقاد شما، این میراث کدام ها هستند؟

علامه طباطبایی برای جامعه ما مجموعه گسترده ای از میراث علمی و اخلاقی را به یادگار گذاشت. می توان این میراث را در سه بخش خلاصه کرد: «میراث عقلی و فلسفی»، «میراث تفسیری و قرآنی» و «میراث اجتماعی» (یا اندیشه اجتماعی علامه طباطبایی).

بخش اول میراث علامه طباطبایی را می توان در آثار

پیام تسلیت رهبر انقلاب در پی ارتحال آیت الله موسوی اردبیلی

رهبر معظم انقلاب اسلامی با صدور پیامی رحلت فقیه و عالم بزرگوار آیت الله آقای حاج سید عبدالکریم موسوی اردبیلی را تسلیت گفتند. متن پیام تسلیت حضرت آیت الله خامنه ای به شرح زیر است:

بسمه تعالی

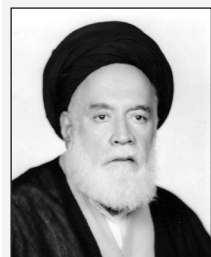
فقیه و عالم بزرگوار مرحوم مغفور آیت الله آقای حاج سید عبدالکریم موسوی اردبیلی رحمت الله علیه دارفانی را وداع گفته و به لقاء الله پیوستند. این ضایعه را به خاندان گرامی و فرزندان محترم و همه شاگردان و ارادتمندان و مقلدان ایشان تسلیت عرض میکنم.

ایشان علاوه بر تلاشهای علمی و فقهی، در دوره ئی دشوار مسئولیت سنگین ریاست قوه ی قضائیه ی جمهوری اسلامی را بر دوش داشتند و در همه ی حوادث و قضایای مهم دوران حیات مبارک امام راحل در شمار فعالان و خدمتگزاران برجسته ی کشور به شمار می رفتند.

فعالیتهای فرهنگی و تاسیس دبیرستان و دانشگاه نیز صفحات مهمی از زندگی پربار این عالم بزرگوار را تشکیل میدهد. متضرعانه از خداوند متعال مسألت میکنم که روح ایشان را مشمول رحمت و فضل خود قرار دهد و عمل صالح ایشان را مقرون اجر جزیل سازد و با اجداد طاهرینش محشور فرماید.

سید علی خامنه ای
۳ آذر ۱۳۹۵

پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب در پی درگذشت آیت الله شاهرخی

رهبر معظم انقلاب اسلامی با صدور پیامی درگذشت روحانی پرتلاش آیت الله شاهرخی را تسلیت گفتند. متن پیام تسلیت حضرت آیت الله خامنه ای به شرح زیر است:

بسمه تعالی

درگذشت روحانی پرتلاش مرحوم مغفور حجت الاسلام آقای حاج سید محمدنقی شاهرخی رحمت الله علیه را که نماینده ی مجلس خبرگان و شاگرد و نماینده ی امام راحل در برخی کشورها بودند به خاندان محترم و ارادتمندان ایشان و به مردم انقلابی خرم آباد تسلیت عرض میکنم و مغفرت و رحمت الهی را برای آن مرحوم مسئلت مینمایم. حشر این سید بزرگوار با اجداد طاهرینش باد ان شالله.

سید علی خامنه ای
۹ آذرماه ۱۳۹۵

تسلیت آیت الله سیستانی به بیت مرحوم آیت الله موسوی اردبیلی

به این وسیله فقدان آن بزرگوار را به جنابعالی و دیگر افراد خاندان محترم و به عموم علاقه مندان آن مرحوم تسلیت عرض می نمایم. از خداوند متعال برای آن فقید سعید علو درجات و برای بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیر مسألت دارم. و لا حول و لا قوه الا بالله العلی العظیم.

جناب حجت الاسلام آقای حاج سید علی موسوی اردبیلی (دامت تأییداته)
السلام علیکم و رحمه الله و برکاته
خبر ارتحال والد معظم جناب آیت الله آقای حاج سید عبدالکریم موسوی اردبیلی (طاب ثراه) موجب تألم و تأسف گردید.

حضرت آیت الله سیستانی ارتحال حضرت آیت الله موسوی اردبیلی را به بیت و بازماندگان آن عالم فقید تسلیت گفت.
متن پیام این مرجع تقلیدبدین شرح است:
بسم الله الرحمن الرحيم
انا لله و انا اليه راجعون

پیام تسلیت آیت الله صافی در پی ارتحال آیت الله موسوی اردبیلی

و دینی از آن بهره مند می باشند. اینجانب این ضایعه مولمه را به حضرات علمای اعلام، حوزه های علمیه، و بیت مکرم و آقازادگان محترم، و دوستداران و مقلدان ایشان تسلیت گفته، از خداوند متعال، علو درجات برای آن فقید سعید، و صبر و اجر برای بازماندگان محترم مسئلت دارم.

الله آقای حاج سید عبد الکریم موسوی اردبیلی رضوان الله تعالی علیه، موجب تأسف و تأثر گردید. آن فقیه بزرگوار، سالیان طولانی در اعتلای کلمه الله، و ترویج و نشر معارف نورانی اهل البیت علیهم السلام، تربیت فضلا، و تالیف کتاب های ارزنده فقهی، خدمات شایانی نمود، و مراکز علمی

حضرت آیت الله لطف الله صافی گلپایگانی در پیامی ارتحال حضرت آیت الله موسوی اردبیلی را تسلیت گفت. متن پیام تسلیت این مرجع تقلید به شرح زیر است:
بسم الله الرحمن الرحيم
انا لله و انا اليه راجعون
ارتحال عالم ربانی، فقیه عالی مقام حضرت آیت

آیت الله مکارم شیرازی:

عمر آیت الله اردبیلی در مسیر خدمت به اسلام و انقلاب سپری شد

نشانه دیگری از شمول رحمت واسعة الهی نسبت به آن فقید سعید است.

اینجانب فقدان ایشان را به همه حوزه های علمیه و علما و سایر شیعیان مخصوصاً بیت شریف ایشان تسلیت عرض می کنم و علو درجات آن فقید سعید و صبر و اجر جزیل برای بیت ایشان از خداوند متعال مسئلت دارم.

روحانیت شیعه و قلوب علاقمندان ایشان ایجاد کرد. آن فقید سعید عالمی بزرگوار و فقیهی نامدار بود که عمر خود را در خدمت به اسلام و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) و همچنین خدمت به انقلاب اسلامی در سطوح عالی سپری نمود و آثار گرانبهایی از خود به یادگار گذاشت. تقارن رحلت ایشان با ایام سوگواری آخر صفر،

حضرت آیت الله مکارم شیرازی به مناسبت ضایعه رحلت حضرت آیت الله اردبیلی پیام تسلیتی صادر کرد.

متن پیام بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم
فقدان اسفناک حضرت آیت الله اردبیلی (رحمة الله علیه) موجی از غم و اندوه در حوزه های علمیه و جامعه

رییس جمهور:

فقدان آیت الله اردبیلی ضایعه ای بزرگ برای حوزه و نظام است

الله موسوی اردبیلی در زمینه تعلیم و تربیت، اظهار داشت: ایشان در دانشگاه و حوزه از موسسین مراکز علمی دانشگاهی و حوزوی بوده و نقش بسیار تاثیرگذاری برای تربیت شاگردان بزرگ داشته اند. دکتر روحانی فقدان این عالم بزرگوار را ضایعه ای بزرگ برای حوزه های علمیه، نظام جمهوری اسلامی، وفاداران به انقلاب و مقلدین و شاگردان ایشان و مردم استان اردبیل دانست و تاکید کرد: این عالم فقید سالها در اردبیل برای تعلیم و تربیت انسان های بزرگ در آن منطقه تلاش کردند.

اسلامی بودند و در پیروزی انقلاب نقش بسیار تاثیرگذاری داشتند. دکتر روحانی با اشاره به تلاشها و خدمات ارزنده آیت الله موسوی اردبیلی در انقلاب اسلامی، خاطرنشان کرد: ایشان به عنوان یکی از اعضای شورای انقلاب و نیز نماینده مجلس خبرگان قانون اساسی و پس از آن به عنوان یکی از شخصیت هایی که در کنار شهید آیت الله بهشتی قوه قضائیه اسلامی را سامان دادند، خدمات ارزنده ای را به کشور داشته اند. رییس جمهوری با اشاره به مجاهدت های آیت

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن روحانی رییس جمهوری در حاشیه مراسم تشییع و خاکسپاری آیت الله موسوی اردبیلی در گفتگو با خبرنگاران و در توصیف شخصیت این عالم عالیقدر گفت: مرحوم آیت الله موسوی اردبیلی از مراجع عالیقدر و از شخصیت های بنام و موثر در انقلاب اسلامی بودند. رییس جمهوری با بیان اینکه آیت الله موسوی اردبیلی از یاران نزدیک امام راحل و مقام معظم رهبری بودند، ادامه داد: ایشان جزء چهره های مشهور و از علمای بزرگ تهران در دوران نهضت

پیام تسلیت رئیس مجلس به مناسبت درگذشت آیت الله موسوی اردبیلی

اردبیلی به پیشگاه حضرت بقیه الله الاعظم- ارواحنا له الفداء - مقام معظم رهبری، مراجع عظام، حوزه های علمیه به ویژه حوزه مقدسه قم، ملت شریف ایران به خصوص اهالی استان اردبیل و حجت الاسلام و المسلمین سید علی موسوی اردبیلی برای روح بلند آن مرحوم علو درجات و برای بازماندگان و مقلدان صبر و اجر از درگاه خداوند متعال مسئلت می کنم.

گردد. این شخصیت بزرگ از مبارزانی بود که همراهی با حضرت امام در نهضت اسلامی را لحظه ای رها نکرد و با همه مشکلات، پرصلاط و استوار تا پیروزی انقلاب دست از مجاهدت های خویش برنداشت و پس از پیروزی انقلاب نیز همواره یار و یاور حضرت امام و مقام معظم رهبری بودند. اینجانب ضمن عرض تسلیت ضایعه ارتحال حضرت آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی

۲۵ سال تلاش برای تقرب مذاهب و تقویت تشیع

دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری هم با صدور پیامی درگذشت آیتا... سیدمحمدنقی شاهرخی نماینده سابق مردم لرستان را تسلیت گفت. متن این پیام به شرح زیر است: «ارتحال عالم پرهیزگار و مجاهد انقلابی حضرت آیتا... آقای حاج سیدمحمدنقی شاهرخی عضو دوره سوم و چهارم مجلس خبرگان رهبری و نماینده رهبر معظم انقلاب در کشورهای آسیای جنوب شرقی که عمری را در جهت خدمت به دین و مردم سپری کرد محضر حضرت بقیه ا... عجل... تعالی فرجه الشریف، مقام معظم رهبری، علما، مردم غیور استان لرستان و بیت شریف آن فقید سعید تسلیت و تعزیت عرض نموده و از خداوند متعال برای آن مرحوم که سرمایه ای گرانبهر برای انقلاب و نظام اسلامی بود، علو درجات را مسالت می نمایم.»

و وحدت اسلامی در جنوب شرق آسیا تلاش کرد. در پی درگذشت آیتا... سیدمحمدنقی شاهرخی، رئیس مجمع تشخیص مصلحت پیام تسلیتی صادر کردند. متن پیام بدین شرح است: «درگذشت آیتا... سید محمد نقی شاهرخی، نماینده ادوار مردم شریف استان لرستان در مجلس خبرگان رهبری باعث تأسف و تالم خاطر گردید. شخصیتی که از مبارزان قبل از انقلاب بود و پس از پیروزی نیز در سنگرهای متعدد به دفاع از اندیشه های امام راحل و تبلیغ تعالیم متعالی اسلام و مکتب اهل بیت(ع) می پرداخت و برای تقرب مذاهب تلاش می نمود. با تسلیت این مصیبت به فضلا و طلبه های حوزه های علمیه، مردم استان لرستان و به ویژه خاندان و خانواده محترم، علو درجات آن عالم روحانی و صبر و اجر بازماندگان را از خداوند متعال خواستارم.»

آیتا... سید محمد نقی شاهرخی نماینده سابق مردم لرستان در مجلس خبرگان رهبری در بیمارستان قم درگذشت.

وی از علمای استان لرستان و امام جمعه سابق خرم آباد است که در کارنامه سوابق درخشان خود نمایندگی نخستین دوره مجلس شورای اسلامی، نماینده تام الاختیار امام خمینی(ره) در بروجرد و بروجن، نماینده لرستان در سومین و چهارمین دوره مجلس خبرگان رهبری و نماینده مقام معظم رهبری در کشورهای جنوب شرق آسیا (تایلند، میانمار، بنگلادش، سریلانکا، هند) را ثبت کرده است.

آیتا... سید محمد نقی شاهرخی همچنین عضو مجمع جهانی اهل بیت(ع) و عضو مجمع تقرب مذاهب بود که بیش از ۲۵ سال در راه معرفی اسلام ناب محمدی(ص) و تقویت پایگاه تشیع و اهل بیت(ع)

علامه طباطبایی مجسمه اخلاق

آیت‌الله محسن مجتهدشبه‌ستری، نماینده ولی‌فقیه در آذربایجان شرقی و امام جمعه تبریز، در همایش ملی «علم اخلاق و اخلاق حرفه‌ای» در مکتب علامه طباطبایی در تبریز با بیان این که علامه طباطبایی به دنبال کادرسازی در حوزه علمیه بود، گفت: علامه در شرایطی وارد میدان فلسفه شدند که افکار فلسفه مادی به صورت ویرانگر وارد دانشگاه‌ها و کشورهای اسلامی شده بود.

وی اظهار کرد: علامه از مصادیق بارز علمای دینی بوده است، ایشان علاوه بر این که در فقه، اصول، کلام، ریاضیات، ادبیات عربی و فارسی، هیئت و نجوم و علوم مختلف صاحب نظر بود، در علم تفسیر و فلسفه و عرفان ید طولایی داشت.

آیت الله مجتهدشبه‌ستری افزود: آثار نفیسی از این شخصیت بزرگوار به یادگار مانده که تفسیر المیزان یک شاهکار است، المیزان به اعتراف برخی از دانشمندان بزرگ ایران و جهان بی‌نظیر است، استاد شهید مرتضی مطهری؛ از شاگردان علامه می‌فرماید؛ المیزان بهترین تفسیری است که از صدر اسلام تاکنون نوشته شده و معتقدم از الهامات الهی است. در حقیقت این تفسیر یک ابتکار ارزشمندی بود که از سوی علامه طباطبایی صورت گرفته است.

امام جمعه تبریز بیان کرد: علامه در شرایطی وارد میدان فلسفه شدند که افکار فلسفه مادی به صورت ویرانگر وارد دانشگاه‌ها و کشورهای اسلامی شده بود، دشمنان غربی می‌خواستند شرق را باخته فلسفه غرب سازند اما علامه توانست با الهام از مکتب اهل بیت افکار الحادی را از فضای اسلامی غربی و شرقی دور کند.

وی، با اشاره به ابعاد شخصیتی علامه طباطبایی، گفت: آن عالم فرزانه خود مجسمه اخلاق بود و در عمل اخلاق اسلامی به طلاب، حوزویان و دانشگاهیان آموختند، بنده خود حدود هفت سال در محضر ایشان تلمذ کردم، حتی یک بار کلمه «من» از زبان ایشان نشنیده شده بود.

آیت‌الله مجتهدشبه‌ستری ادامه داد: علامه می‌گفت به من استاد نگویید، یادم هست در مدرسه فاطمیه قم که تعداد شاگردان به بیش از ۱۰۰ نفر رسید، از سوی شاگردان پیشنهاد شد؛ علامه روی منبر رفته و با بلندگو تدریس کند؛ ایشان فرمودند که بنده از جای بلند و صدای بلند گریزانم که کنایه از دوری‌گزینی ایشان از مقامات دنیوی و شهرت بود.

امام جمعه تبریز تصریح کرد: علامه حتی اگر شاگردی اشکال ناواردی را مطرح می‌کردند، عصبانی نمی‌شد، بلکه با کمال مهربانی گوش می‌داد و جوابی ارایه می‌کردند، از امتیازات دیگر علامه طباطبایی؛ شاگردپروری ایشان بود، سعی داشت برای حوزه علمیه کادرسازی کند، ۱۰ شهید انقلاب اسلامی که هر یک عالمی ارزشمند بودند؛ همه از شاگردان ایشان بودند.

وی افزود: حتی از مراجع فعلی و اساتید برجسته حوزه و دانشگاه از شاگردان علامه هستند، گفت: سؤال می‌شود؛ نظر مبارک علامه طباطبایی در مورد انقلاب اسلامی، ولایت فقیه و حکومت اسلامی چه بود؟ باید بگویم که ایشان نسبت به این مسأله نظر مثبتی داشتند.

آیت الله شبه‌ستری ادامه داد: علامه طباطبایی در جلد چهارم صفحه ۲۰۷ المیزان عباراتی در ذیل آیاتی با چنین مضمونی آورده که حکومت اسلامی لازمه اجرای احکام دینی اسلام است، مقدمه واجب، واجب است، بنابراین حکومت اسلامی باید تشکیل یابد تا احکام اجتماعی اسلام پیاده شود.

گرو امیداشت سالگرد رحلت علامه طباطبایی

سخنرانی حجت‌الاسلام والمسلمین سعید جوادی آملی برگزار شد. استاد جوادی در این جلسه با ابراز تاسف از ادامه نیافتن شیوه اعتدال علمی علامه در حوزه اظهار داشت: «ای کاش مسیری که علامه طباطبایی رضوان‌الله تعالی علیه در پنجاه، شصت سال قبل، به نوبه خود آغاز کرده بودند به درستی قدر دانسته می‌شد و جایگاهش خوب در آن زمان شناخته شده بود و هم ارزش فکری و دانش علامه رضوان‌الله تعالی علیه و هم نگاه با بینش روشن و آگاهانه و همچنین خالصانه و بدون افراط و تفریط ایشان استمرار پیدا می‌کرد و این تفکر آزادانه در عرصه علوم اسلامی از کلام و فلسفه و عرفان و تفسیر و امثال ذلک محور قرار می‌گرفت». وی با اشاره به روش علامه طباطبایی در تفسیر قرآن گفت: که علامه «هیچکدام از تفاسیر موجود را تفسیر قرآن نمی‌دانست بلکه می‌فرمود: عالمان دینی در حوزه‌های مختلف کلام و فلسفه و عرفان و تصوف و حتی مباحث علمی جدید خصوصا بحثهایی که از بلاد غرب می‌آمد و در سرزمین مصر در حقیقت بومی سازی می‌شد با تفکر مصریها نزدیک می‌شد و با همان اندیشه به سراغ قرآن می‌آمد، عملا اندیشه‌های مختلف و متفاوتی است که دیگران بر سر سفره قرآن می‌گذاشتند ولی هیچ کدام از اینها تفسیر نیست. این تحمیل است که از ناحیه عالمان علوم مختلف با رویکردهایی که به لحاظ علمی دارند در خصوص قرآن آوردند و نظرات خود را در قرآن ارائه کردند». این استاد حوزه افزود به اعتقاد علامه: «قرآن سخن واحدی دارد. قرآن جای اختلاف نیست. جای تشنت و پراکندگی علمی ندارد. چون دیگران با مکاتب خودشان اهل معرفت، اهل تصوف، اهل فلسفه، اهل کلام، اهل مسائل علمی، اینها علوم خودشان را آوردند در سفره قرآن قرار دادند و قرآن را می‌خواهند از پرده اندیشه خودشان بگذرانند این اختلاف پیدا می‌شود. و من در این تفسیر می‌خواهم اینها را کنار بگذارم و فقط و فقط از جایگاه خود قرآن، قرآن را تفسیر کنم». حجت‌الاسلام والمسلمین سعید جوادی آملی با اشاره به شاخصه اصلی تفسیر قرآن به قرآن علامه طباطبایی اظهار داشت: «در ابتدا آدم فکر می‌کند تفسیر قرآن به قرآن یعنی با برخی از آیات قرآنی برخی دیگر از آیات مورد تفسیر قرار بگیرد، در حالی که تنها این نیست بلکه روح قرآنی می‌خواهد. نه تنها فکر قرآنی، بلکه روح قرآنی لازم است که تمام جنبه‌های وجودی انسان با قرآن به گونه‌ای عجین باشد که اگر یک آیه‌ای در مقام تفسیر قرار بگیرد همه قرآن با انسان همراه باشد که بتواند این آیه را باز بکند ولو آیه‌ای باشد که به لحاظ ظاهر هیچ کدام از واژگانش و تعبیرش به آیه‌ای که بخواهد تفسیر بشود ارتباط ظاهری نداشته باشد». استاد جوادی با تاکید بر این که باید قرآن را به صحنه معرفتی جامعه وارد کرد، افزود: «نشان این که قرآن در صحنه معرفت ما نقشی ندارد و بسیار کم‌رنگ و ضعیف در حوزه معرفت دینی ما، خوندنمای می‌کند این است که گفتمان قرآن گفتمان توحید است و ما در هیچ فرازی از فرازهای دینی خودمان فضای توحید را که فضای قالب در بیان الهی است شاهد نیستیم». «اگر نگاه حاکمیت قرآن بر قرآن مرحوم علامه طباطبایی حاصل بشود فضای معرفت دینی ما فضای توحیدی می‌شود، در این صورت دیگر نه انسانها برای ما بت می‌شوند و نه مقام و نه جنبه‌های دنیایی و جلوه‌های مادی برای ما حاجب و مانع می‌شوند. آن وقت ما سالکی هستیم که همواره خود را در مسیر «الَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَصِيرُ الْأُمُورُ»، «وَالِإِلَهِ تَقْلِبُونَ»، «وَأَنَا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ» و امثال ذلک مشاهده می‌کنیم».

جلسه سوم، نشست علمی با موضوع بررسی «نقش علامه طباطبایی در امتداد بخشی فرهنگی اجتماعی به فلسفه اسلامی» بود که در مجمع عالی حکمت اسلامی در قم برگزار شد.

ادامه از صفحه اول

اساتید تفسیر باید همه نیازهای انقلاب را رصد کنند، به قرآن عرضه کنند و سپس پاسخ بگیرند، قرآن جواب می‌دهد چون برای جواب دادن آمده است.

آیت‌الله جوادی آملی گفتند: کارهای علمی داریم که با همت علمای حوزه و اساتید دانشگاه حل می‌شود، اما اگر بخواهند همانند امام راحل مشکل جامعه را حل کنند از عاقل و عالم ساخته نیست بلکه کسی می‌تواند که قیام به عقل داشته باشد. این که وجود مبارک حضرت ولیعصر(عج) جامعه را اصلاح می‌کند چون قیام به عدل و عقل دارد، در دستگاه قضا، عادل بودن کافی نیست بلکه قائم بالقسط می‌خواهد، قضا را به عاقل نمی‌دهند بلکه به کمال عقل می‌دهند، مگر از هر عاقلی ساخته است که پرونده ببیند.

این مرجع تقلید شیعیان گفتند: حرف مرحوم علامه این است که ما مکتب و مدرسه دیگری داریم که خیلی چیزها یاد گرفتیم که با درس خواندن حاصل نمی‌شود بلکه با نماز شب به دست می‌آید، ما یک استاد به نام خداوند داریم که با او حرف زدیم، شاگرد او بودیم و او از ما اقرار گرفت. باید بدانیم تمام نیازهای ما را معرفت شناسی حسی حل نمی‌کند، ما مشترکاتی با فرشتگان داریم، آزمایشگاه و حسیات فقط مشکل بدن ما را حل می‌کند ما تا کی باید منتظر باشیم و بینیم جواب آزمایشگاه‌ها چه می‌شود؛ فرمود آزمایشگاه دیگری وجود داشت که شما آنجا با خدا حرف زدید. علوم و نیازهای فراوانی داریم که باید به قرآن عرضه شوند، باید سوال را بشناسیم، به قرآن عرضه کنیم و از آن جواب بگیریم. ذائقه مردم اثرپذیر است که در همه وجود دارد، خداوند به اندازه‌ای زیبا آفرید که بیش از آن وجود ندارد، خداوند می‌فرماید انسان را به عنوان ظرف خالی قرار ندادم، همانگونه که روده و معده انسان محققانه خلق شده قلب، روح و جان او نیز محققانه خلق شده است، این روده و معده یک ظرف خالی نیست که هر چیزی را قبول کند اگر غذا ناسالم باشد بالا می‌آورد و فقط غذای سالم را قبول می‌کند، قلب هم همین‌طور است، انسان بخواهد کسی را فریب دهد بالا می‌آورد؛ مگر این که کسی را با جهل، عوام فریبی، خرافات، قصه و خواب معتاد کنند، وقتی کسی را خواباندند قصه گفتند باور می‌کند. لذا ما موظفیم اجازه ندهیم مردم به خواب بروند، قصه نگویید و منبرها را پربار کنید، بدون مطالعه نباید سخن گفت، اگر جامعه را با خواب اداره کنید می‌خواهد و دیگری برای او خواب می‌بیند.

آیت‌الله جوادی آملی با تاکید بر این که انقلاب اسلامی عالی‌ترین نعمتی است که ذات اقدس اله از صدر اسلام تا کنون نصیب امت اسلامی کرده است، گفتند: در قانون اساسی ما آمده که همه اصول، فروع، مصوبات و مقررات باید برابر با شریعت مقدس اسلام باشد، در هیچ کتاب قانونی این حرفها نیست! مرحوم آیت‌الله شیخ مرتضی حائری وقتی اصل چهارم و پنجم تصویب می‌شد در خبرگان به پشت تریبون رفت و فرمود که حتما در قانون اساسی اضافه کنید که این اصل حاکم بر جمیع اصول، قوانین و مقررات اسلام است، اصطلاح حکومت فقط یک اصطلاح حوزوی نیست، این اصل حاکم بر مصوبات است یعنی مبدا کسی بگوید تقیید، تبصره، تخصیص است و قابل استفاده نیست؛ نیازهای این نعمت که ذات اقدس الهی داده باید به قرآن عرضه شود و باید توجه داشت که با «ان قلت» قرآن تفسیر نمی‌شود. باید مشکلات و نیازها را عرضه کرد تا پاسخ گرفت. در همه موارد حبل الهی تار و پودی دارد که قرآن و عترت هستند، همه باید به همین حبل متین متمسک شویم.

دومین جلسه گرامی داشت علامه طباطبایی در موسسه مفتاح کرامت قم با عنوان «جایگاه قرآن در معرفت دینی از منظر علامه طباطبایی»، با

محمد قبادی - پژوهشگر تاریخ

می‌گویند دنیای امروز دنیای اطلاعات است، اما دنیایی که دیگر کاری از دست اسناد و منابع مکتوب بر نمی‌آید؛ البته نه که کاری از دست اسناد و مدارک بر نمی‌آید، بلکه منظور این است که آنچه در ذهن و ضمیر افراد است بسیار زودتر از آنچه بدان می‌اندیشیم، خودنمایی می‌کند، پس شایسته است تا دیر نشده آنچه را دیده و تجربه کرده‌ایم با دوستان و بلکه علاقه‌مندان دانستنش، در میان بگذاریم. این مقدمه را گفتم که تأکید کنم انتقال دیده‌ها و تجربه‌کرده‌های افراد چقدر اهمیت دارد. گاهی این اهمیت مربوط به نفس «تجربه» است، یعنی همان که انسان‌ها در درازنای تاریخ برای رشد و بالندگی از آن بهره برده و می‌برند، هرچند که اندک بوده باشد؛ گاهی نیز این اهمیت مربوط به «موضوع تجربه» است، یعنی آنچه دیده، لمس کرده و در نهایت تجربه‌اش کرده است و این موضوع آنگاه اهمیت بیشتر می‌یابد که جهت مختلف موضوع تجربه نیز حائز اهمیت باشد. شاید بهتر باشد ساده‌تر منظورم را بیان کنم.

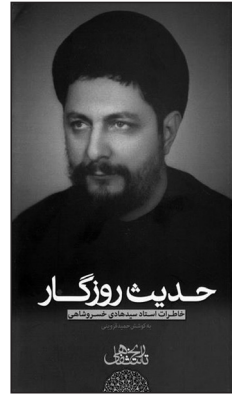
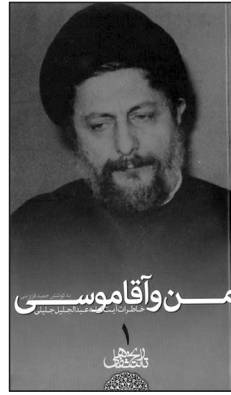
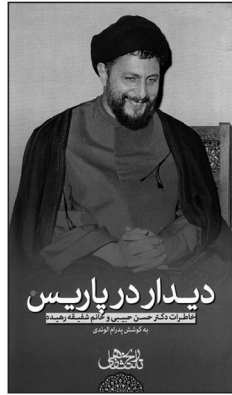
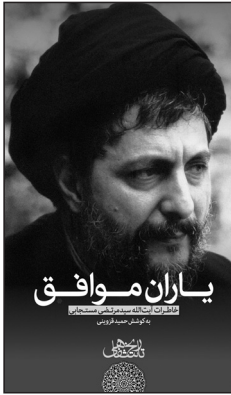
خاطراتی که در ذهن و ضمیر ما نقش می‌بندد، بخشی از همان تجربیاتی است که گاه بیان نمی‌شود و در ذهن و ضمیرمان دفن می‌شود. در این صورت، شاید بتوان با اطمینان گفت که «هیچ» تجربه‌ای به تجربه بشری افزوده نشده است. اما اگر به زبان آمد یا در جایی ثبت و ضبط شد، بی‌شک گنجینه گرانی است در تجربه جمعی انسان‌ها و این گنجینه گران آن‌گاه ارزشمندتر می‌شود که بدانیم این خاطرات ثبت و ضبط‌شده، خاطرات کسی است که کوله‌باری از علم و دانش را با تجربه‌هایش درون جان‌ش ریخته است و حال قصد دارد به موضوعی بپردازد که اهمیتش همچون «گوهر» است در دستان «گوهری». و این همه مصداق همان ضرب‌المثل است: «قدر زر، زرگر شناسد، قدر گوهر، گوهری». اینجا است که اهمیت خاطرات که من از آن به تجربه جمعی انسانی یاد می‌کنم نمایان می‌شود.

در مجموعه فعالیت‌های انتشاراتی، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، چند سالی است که اتفاق مبارکی افتاده تا از گذر هم‌کلامی با تجربه‌اندوختگان این روزگاران، از کسی سخن به میان آید که بعید است تا ابدالدهر، تاریخ فراموشش کند؛ چرا که روی سخنش با انسان بود و انسانیت. او امام موسی صدر است، که خدایش از بند بلا نجاتش دهد.

گپ‌وگفت‌های معرفت‌انگاران گروه تاریخ شفاهی و علاقه‌مند به امام موسی صدر همان اتفاق مبارکی است که افتاده و امیدواریم که همچنان قرص و محکم حرکتی رو به جلو داشته باشد. این گپ‌وگفت‌ها در جایی که لبان اسناد دوخته شده و چشمان منابع و مدارک مکتوب کم‌بینا شده، دلنشین است و راهگشا. دلنشین است چون سخنش در پیوند با انسانیت انسان است و راهگشاست چون معرفت‌افزاست و باعث رشد خرد جمعی تاریخ است.

چهار کتاب منتشر شده از مجموعه گپ‌وگفت‌های گروه تاریخ شفاهی مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر از جمله آثاری است که این مجموعه فرهنگی تحقیقاتی تاکنون منتشر کرده است. این آثار هم از بُعد مصاحبه‌شوندگانش اهمیت دارد و هم به سبب موضوعی که به‌طور مشخص بدان پرداخته‌اند. اهمیت پرداختن به شخصیت، روش و منش امام موسی صدر که موضوع این گپ‌وگفت‌هاست، مطلبی نیست که بتوان براحتی بدان پرداخت، از این‌رو، نگارنده به همین اکتفا می‌کنم که اهمیت و جایگاه شخصیتی

چهار تصویر از سیمای مرد مدارا

به او علاقه‌مند می‌کند.

آقا شیخ عبدالجلیل جلیلی کرمانشاهی فرزند آیت‌الله حاج شیخ محمدهادی جلیلی سال ۱۳۰۲ در کرمانشاه‌زاده شد. مادرش از سلسله قاجار و از فرزندان دولت‌شاه، از نوادگان فتحعلی شاه قاجار بود. او از دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه قم و نجف و همچون امام موسی صدر در دانشگاه تهران تحصیل کرده بود. پس از فوت پدر عالم‌ش به دستور حاج آقا حسین بروجرودی راهی کرمانشاه شد و مدت ۲۵ سال از جانب آن مرجع علی‌الاطلاق، حوزه علمیه آن سامان را اداره می‌کرد. از وی آثاری برجای مانده که حاشیه استدلالی بر العروة الوثقی به نام تعلیق‌العقوصی در دو جلد، کتاب قضا و شهادت و رساله در صلوه مسافر و رساله در منجزات مریض از جمله آنهاست. او هم بحث حوزوی و از دوستان صمیمی امام موسی صدر بود که پس از سال‌ها تلاش و همراهی با این دوست قدیمی در قم، تهران و نجف ۷ آبان ۱۳۹۲ در کرمانشاه درگذشت.

حدیث روزگار در سال ۱۳۹۳ چاپ و منتشر شد و دومین اثر از مجموعه تاریخ شفاهی مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر است، که همچون اثر نخست موضوعش خاطرات راوی درباره امام موسی صدر است. هرچند که در خلال این خاطرات می‌توان فرازهایی از تاریخ معاصر را شاهد بود و از آن بهره لازم برد. راوی این اثر استاد سیدهادی خسروشاهی است که بحق او را باید تاریخ معاصر زنده نامید و از همین روست که حمید قزوینی، تدوینگر کتاب در مقدمه‌ای که نگاشته به این مهم اشاره دارد: «به جرأت می‌توان گفت که موضوعی درباره روحانیت، جریانات روشنفکری، گروه‌های معتدل یا افراطی دینی، چپ‌گرایان مخالف مذهب، مبارزان مسلمان و غیر مسلمان، مدافعان و مخالفان تقریب مذاهب، مدیران سیاسی و اجرایی و سایر گروه‌های اجتماعی معاصر نیست که ایشان نکته‌ای، مطلبی، اطلاعی یا مشاهده و حضوری در آن نداشته باشد». در کنار این ویژگی و یا ویژگی‌ها باید دوستی طولانی مدت با امام صدر را نیز افزود و نیز باید دانست که استاد خسروشاهی یکی از پیشکسوتان تاریخ‌نگاری زندگی امام موسی صدر است و این مهم اهمیت سخنان راوی را دو چندان و اثر را خواندنی‌تر می‌کند.

آنچه در معرفی این کتاب گفته شد اشاره‌ای است به خاطراتی که ایشان درباره امام موسی صدر بیان کرده است، حال آنکه اسناد پانزده‌گانه‌ای که از ایشان راجع به امام موسی ارائه شده، ارزش تاریخی اثر را دوچندان می‌کند.

نکته دیگری که راجع به این اثر باید دانست این‌که مصاحبه‌گر یا مصاحبه‌گران مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر، ابتدا خاطرات استاد خسروشاهی را که در مصاحبه‌ها و سخنرانی‌ها و مقالات بیان شده بود، استخراج کرده و سپس با طرح پرسش‌های جدید به تکمیل آن پرداختند و سرانجام تدوینگر، حمید قزوینی، اثر را تدوین کرد، که امیدوارم از خواندنش لذت ببرید.

یاران موافق، خاطرات آیت‌الله سیدمرتضی مستجابی و سومین اثر از مجموعه تاریخ شفاهی مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر است. این کتاب در بهار ۱۳۹۵، به کوشش حمید قزوینی تدوین و با بیش از ۴۰۰ صفحه رقعی، منتشر شد. حمید قزوینی، پیش از انتشار کتاب شمه‌ای از خاطرات آیت‌الله مستجابی را برایم بیان کرده بود و من هر بار با شنیدن این خاطرات مشتاق‌تر می‌شدم تا کتاب زودتر چاپ و منتشر شود و خدا را شکر که

امروز این اتفاق مبارک افتاده است.

روز اول که کتاب را دیدم تا ساعتی طرح جلد کتاب را ورنه‌انداز کردم. چند بار کتاب را پشت و رو کردم و دو تصویر کوچک و بزرگ پشت و روی کتاب را نگاه کردم. دو چهره با زلفانی بیرون آمده از عمامه‌های مشکی و محاسنی که پریشان می‌آمد و نیز چشمانی که نظاره‌گر آینده است. این یاران موافق حتی پس از سال‌ها دوری از هم چقدر به چشم شبیه می‌آمدند و این عنوان چقدر برایم ملموس شده بود؛ «یاران موافق!»

یاران موافق از چند جهت قابل توجه و پر اهمیت است که بی‌شک یکی از آن جهات، پرداختن به شخصیت امام موسی صدر است و نگارنده به اجمال بدان پرداخته. اما آنچه بر اهمیت موضوع می‌افزاید این‌که بدانیم آیت‌الله مستجابی نه فقط از دوستان نزدیک امام صدر بلکه خود منسوب به این خاندان شریف الحسب و النسب است که ضمن تحصیل علوم دینی در سطوح عالی در جریانات سیاسی دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰ شمسی حضوری فعال داشته و در زمره یاران نزدیک آیت‌الله کاشانی و همراه جمعیت فداییان اسلام به رهبری سید مجتبی نواب صفوی بوده و رخدادهای ریز و درشت بسیاری را تجربه کرده است و این همه بر اهمیت خاطرات وی می‌افزاید و حیف و صد افسوس، اگر علاقه‌مندان به تاریخ معاصر و جریانات و شخصیت‌های تأثیرگذار در آن، روزی نتوانند همه با اغلب خاطرات این چهره شناخته شده در میان رجال اصفهان را مطالعه کنند. این آرزوی قلبی من است که روزی خاطرات آیت‌الله مستجابی را از وقایع و رخدادهای تاریخ معاصر بخوانم، اگرچه معتقدم این کتاب از حیث موضوع برای علاقه‌مندان به امام موسی صدر و نیز تاریخ معاصر از اهمیت بسیاری برخوردار است و این نکته‌ایست که تدوینگر اثر نیز بدان اشاره می‌کند و در مقدمه می‌نویسد: «اثر حاضر در بخش خاطرات شامل «تولد، خانواده و نخستین مهاجرت»، «خاندان صدر»، «ورود به سلک روحانیت»، «مبارزات سیاسی»، «امام موسی صدر»، «سجاده شعر» است که همگی حاوی اطلاعات مهمی در موضوعات مختلف است، اما بدون شک بخش امام موسی صدر، خاطرات و نکاتی را دربردارد که در نوع خود با آثاری که تا به حال در این زمینه به چاپ رسیده، بسیار متفاوت است.»

لوح فشرده‌ای نیز ضمیمه این کتاب است که حاوی مستندی ۹ دقیقه‌ای است. کارگردان این مستند کوتاه تلاش کرده است که حال و هوا و فضای مصاحبه و مصاحبه‌شونده کتاب را به خواننده منتقل کند.

دیدار در پاریس، اثری خواندنی که پدram الوندی با دقت آن را تدوین کرده است. این کتاب چهارمین اثر از گروه تاریخ شفاهی مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر از خاطرات مرحوم دکتر حسن حبیبی و همسرشان دکتر شفیقه رهیده است. این اثر در بهار ۱۳۹۵ در حدود ۱۵۰ صفحه رقعی چاپ و منتشر شد.

ادامه در صفحه بعد

فشارها برای تعطیلی درس فلسفه

ویژگی را در خود داشتند؛ این ویژگی آن بود که ایشان راه خود را با شناخت و برنامه قبلی انتخاب کردند و ادامه دادند ولی اکثرا افرادی که در شاخه های علمی کار می کنند در ابتدای ورود به حوزه قصد و نیت این مسیر را نداشتند.

رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) یادآورشد: در ابتدای ورود فلسفه به حوزه، عدهای از خارج از حوزه علمیه قم به فلسفه خوشبین نبودند و به آیت الله بروجردی نیز نامه نوشتند و از فلسفه نالیدند و بهانه ای یافتند و روی شخص ایشان تاکید کردند.

استاد حوزه علمیه افزود: بهانه آنها این بود که مرحوم علامه در ذیل یک روایتی روی بیان مرحوم مجلسی یک حاشیه وارد کردند؛ مرحوم علامه در همین زمینه به بنده فرمودند که آیت الله بروجردی از طریق حاجی احمد، خادمشان به بنده فرمودند که خود من در اصفهان فلسفه خواندم و با فلسفه نیز مخالف نیستم ولی در اصفهان خود استاد شاگردان را انتخاب می کردند و همه افراد مجاز به شرکت در این درس نبودند ولی شنیدم که درس شما عمومی است و افرادی شرکت می کنند که صلاحیت ندارند و شبهاتی به ذهن آنها می ماند ولی جواب آن را نمی گیرند و اگر میتوانید درس خود را محدود کنید.

آیت الله مصباح یزدی بیان کرد: علامه می فرمودند که خود بنده در این زمینه نامه ای خدمت ایشان نوشته و بیان کردم که از زمانی که از تبریز به قم آمده ام، مطالعههای در وضع حوزه و دروس حوزه و نیازهای جامعه کردم ونتیجه این مطالعه آن بود که جامعه ما نیازمند معرفت همه جانبه نسبت به اسلام دارد و وظیفه روحانیت است که اسلام را در همه ابعاد بشناسد و معرفی کند؛ شناخت اسلام نیز از منبع قرآن، سنت و عقل است و برخی مسایل است که تنها عقل باید به آنها برسد.

ایشان گفت: علامه در ادامه بیان کردند که برای عالم دینی خارج از این سه منبع باید تهذیب نفس داشته باشد تا ضرری به جامعه دینی نرساند؛ ولی درحوزه، از درس قرآن و تفسیر هیچ خبری نبود؛ همچنین دروس عقلی نیز در حوزه وجود نداشت و

از ربودن» اشاره می کند.

او درباره پیگیری پرونده امام موسی صدر به مواعی اشاره می کند و از جمله می گوید: «بالاخره تاریخ است و نمی توان پنهانکاری کرد، قذافی در قضیه جنگ [تحمیلی] خیلی حمایت نمی کرد، ولی کمک هایی می کرد.

کافی بود که یک کلمه از دهان یکی از مسئولان جنگ بیرون بیاید که «این دیوانه» [اشاره به قذافی] جلوی کمک ها را بگیرد و مشکل ایجاد کند. اینکه هر دفعه می خواستند کارهایی بکنند – بعدها را می گویم – زمانی که من اصلا در جریان چیزی نبودم، هر دفعه که

می خواستند کاری کنند باید جمع و جور می کردند که مبدا طرف دیوانه بازی اش گل کند. و این یک مسأله بود و باید یکی از دلایل پیگیری نشدن را در این مسأله جست وجو کرد.» مرحوم حبیبی در این کتاب خاطرات دیگری هم روایت می کند، خاطراتی که همسرش، دکتر رهیده، آن را به نوعی تکمیل می کند و این کتاب را با ارزش می کند. مطالعه این چهار کتاب برای علاقه مندان به امام موسی صدر بسیار ارزشمند و پرفایده است و می تواند تا حد قابل ملاحظه ای به سؤالات علاقه مندان و صد البته پژوهشگران تاریخ پاسخی درخور توجه دهد.

از این رو، مطالعه این آثار را به همه دوستان پیشنهاد می کنم و امیدوارم از مطالعه آن بهره مند شده و لذت ببرید.

و در پایان ... اللهم فک کل اسیر

منبع: روزنامه ایران

آیت الله مصباح یزدی در نشست اساتید موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) در دارالقرآن علامه طباطبائی گفت: نعمت ها به دو دسته تقسیم می شوند که اولین آن، نعمتهایی هستند که آفرینش آنها به واسطه انسان بوده است.

ایشان افزود: برخی نعمت های دیگر همچون سکتهای دو رو هستند که در کنار اینکه به انسان فایده می رسانند، خود آنها نیز مقصود هستند و این مساله از زیباترین تدابیر حکیمانه الهی است که خداوند موجودی را ذووچهرین خلق کرده است که جنبه ای از آن برای سود انسان و دیگری مقصود بالذات است.

آیت الله مصباح یزدی بیان کرد: در رأس این نعمات، پیامبران الهی هستند که دارای دو جنبه دارند یعنی هم خودشان به مقام عبودیت رسیدند و هم انسان های دیگر را به سوی خداوند هدایت کردند.

استاد حوزه علمیه افزود: سوال این است که آیا می توان مقامی بالاتر از انبیا پیدا کرد؟ در روایاتی بیان شده است که مقام امامتی که ائمه داشتند از سایر پیامبران غیر از پیامبر اکرم(ص) بالاتر است.

ایشان گفت: در این میان عده ای هستند که وارثان انبیای الهی هستند و روایات بسیاری در این زمینه وجود دارد که از مهمترین آنها می توان به العلما ورثه الانبیا اشاره کرد؛ یا حدیث دیگر پیامبر که علمای آخرالزمان را خلفای خود یاد می کنند. رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) یادآور شد: اگر مقام انبیای الهی بیان شده است که دارای دو حیثیت هستند را در مراتب نازل سرایت دهیم میتوان گفت که همچون علامه و سایر کسانی که در شاگرد ممتاز مکتب اهل بیت (ع) هستند دارای دو حیثیت هستند که اول خود آنها در مقام خدا عزیز هستند و دوم اینکه چه نقشی برای دیگران داشتند. آیت الله مصباح یزدی بیان کرد: یکی از وظایف ما در این برهه آن است که راه و مرام این بزرگان را پیماییم و در این مسیر حرکت کنیم؛ باید با توجه به یقینیات دین به شبهاتی که در این عرصه مطرح می شود پاسخ دهیم.

ایشان گفت: مرحوم علامه طباطبائی دارای یک ویژگی خاصی بود که کمتر کسی از بزرگان این

ادامه از صفحه قبل

پشت جلد کتاب آمده است: «دکتر حسن حبیبی سیاستمدار پراوازه و آرام دهه هفتاد و انقلابی پر کار دهه پنجاه خورشیدی، در این کتاب برخلاف رویه اش در همه این سال ها زبان به بیان خاطرات می گشاید.

به دلیل چیرگی روزهای بیماری زمان مصاحبه کوتاه است، اما در همین زمان کوتاه به تصویری از زندگی او می توان رسید، تحصیل در اروپا، ازدواج در ایران، مبارزه با رژیم پهلوی در اروپا و در کنار جریان های اسلامی مخالف شاه، آشنایی و دوستی با شهید چمران، دکتر شریعتی و امام موسی صدر و رفت و آمد با بدنه انقلابیون ایران در آن دوران و پس از آن، ورود به ایران در همان روزهای ابتدای انقلاب و پذیرش مسئولیت های مختلف که در نهایت به معاونت ریاست جمهوری برای دوره ای طولانی ختم شد [...].»

کلمه کلمه این توصیف مختصر از مرحوم دکتر حبیبی کلیدواژه هایی است که می تواند هر خواننده ای را، از اهمیت و جایگاه راوی آگاه کند. او خاطراتش را از آخرین دیداری که با امام موسی صدر در پاریس داشت، آغاز می کند، دیداری که پس از آن امام صدر راهی لبنان شد و از آنجا به لیبی رفت و هنوز جماعتی چشم به راه بازگشتش هستند.

دکتر حبیبی بعد از این خاطرات، روایتش را آغاز می کند؛ از مراسم تدفین دکتر علی شریعتی و نقشی که امام موسی صدر در آن داشت می گوید و ضمن بیان دیدارش با دکتر چمران، از «احوالات شخصی امام موسی صدر» روایت می کند. سپس به مسأله مهمی تحت عنوان «پس

ما حمله می کنند و به همین طریق باید در مسیر صیانت نظام و دین و حوزه حرکت کنیم؛ باید ببینیم که چه می توان در مقابل این شبهات و وسایل رفتاری شیطان ایستادگی کنیم و حوزه را بهتر اداره کنیم تا به نتایج مفید تری برسیم.

این استاد حوزه بیان کرد: امروزه دست های بسیاری به سوی حوزه علمیه قم دراز است و از دست دشمنان و شبهات دین به حوزه پناه آورده اند که باید در این زمینه باری پاسخگویی به نیازها و شبهات آنها نیز برنامه داشته باشیم؛ باید افرادی در حوزه پرورش پیدا کنند که بتوانند به سؤالات گوناگون از حیث اثبات و بیان و سلبی (ابطال شبهات) پاسخ دهند.

ایشان گفت: یکی از شبهات این است که بیان شده علامه قائل به تفسیر قرآن به قرآن بدون مراجعه به حدیث و سنت هستند؛ در این میان نیز افرادی از روی جهل یا غرض ورزی مطالبی بیان می کنند؛ ولی باید گفت که اگر آیه قرآنی در بیان مطلب خاصی است که هر کسی که آشنای زمان باشد می فهمد که آیه در خصوص یک مطلب خاص بیان شده است؛ ولی این مساله به این معنی نیست که هر نکته ای که در آیات داریم در آیات دیگر پیدا کنیم؛ از جمله اینکه آیات زیادی در خصوص نماز وجود دارد ولی در خصوص اعداد رکعات آیه ای نداریم؛ چون این مطلب از زبان پیامبر نقل شده است.

استاد حوزه اظهار کرد: مرحوم علامه هیچگاه نفرمودند، وقتی قرآن حضور دارد نیازی به روایت نداریم؛ ده ها مطلب از مطالبی که از قرآن استفاده می شود به واسطه روایات اهل بیت(ع) است و علمایی نیز ما را در این زمینه با نقل این احادیث مستفیض کردند.

انتقاد از بی توجهی به توسعه معنوی در کشور

وی با بیان اینکه دانشگاه فرهنگیان که فارغ التحصیلان آن وظایف سنگینی در مورد ارتباط با دانش آموزان و آموزش دارند، باید به صورت جدی به این مسئله توجه نماید، تصریح کرد: از یکی از فارغ التحصیلان این دانشگاه در مورد آموزش نماز به نسل نو پرسیدم و این فرد در این زمینه اطلاعاتی نداشت.

رئیس ستاد اقامه نماز با بیان اینکه متأسفانه مسئولان فرهنگی خواب هستند، گفت: نماز دارای ارزش و درجات بالایی است امام جماعت مسجد باید وارسته ترین طلبه و روحانی باشد، چرا که شأن نماز بسیار بالاست.

حجت الاسلام والمسلمین قرائتی با بیان این که لازم است امامان جمعه و جماعات توجه بیشتری به نسل نو داشته باشند، عنوان کرد: با وجود فضاهای مجازی و آسیب های ناشی از این فضاها، باید توجه ویژه ای به آموزش نماز به نسل نو داشته باشیم.

وی با بیان اینکه هزینه تشکیل گروه های تواشیح باید خرج اذان شده و آموزش و ترویج آن گسترش یابد، گفت: برخی اوقات برای جلسهای مربوط به نماز وزرا را دعوت می کنیم و این دوستان به جای اینکه خود در این برنامه حضور پیدا کنند، معاونان خود را به جلسه می فرستند و در جلسات بعدی نیز مشاوران و یا مدیران روابط عمومی را به این جلسات اعزام می کنند.

رئیس ستاد اقامه نماز با اشاره به پیشنهادات خود به رئیس قوه قضائیه، افزود: ما ۲ پیشنهاد به رئیس قوه قضائیه برای ترویج نماز ارائه کردیم که یکی از آنها استفاده از روحانیون شاغل در قوه قضائیه برای اقامه نماز در مساجد نزدیک به محل کارشان بود و دیگری نیز استفاده از ظرفیت این افراد در جهت اقامه نماز در مدارس نزدیک به محل کار است و امیدواریم این موضوع اجرایی شود.

در زمینه درسی تربیت اخلاقی نیز خبری نبود و از حدیث نیز از آنچه در کتب فقهی به کار برده میشد، استفاده می شد.

رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) یادآورشد: علامه بیان کردند که وظیفه خود دانستم به اندازه توان خود این سه عرصه را در حوزه احیا کنم و به همین دلیل سه درس تفسیر و فلسفه و اخلاق را دایر کردم ولی درس اخلاق ایشان به دلایلی تعطیل شد.

عضو جامعه مدرسین گفت: علامه بیان کردند که با این وجود جایز نمی دانم که رفتاری داشته باشم که با امر شما مغایر باشد زیرا شما مرجع هستید و مخالفتی با شما ندارم؛ بنابر تشخیص بنده، این دو درس واجب شرعی است و اگر شما بفرمایید این دو درس را تعطیل می کنم و منتظر امر شما هستم و درس شان را نیز تعطیل کردند ولی آیت الله العظمی بروجردی خادمی را نزد ایشان فرستادند و پیام دادند که اگر وظیفه می دانید مشکلی در این امر نیست.

این استاد حوزه تصریح کرد: در این داستان باید این پیام را دریافت که باید ببینیم که امروزه چه وظیفه ای در حوزه داریم؛ این طرز فکر کمتر به چشم می خورد و غالباً در یک مسیر اتفاقی افتاده و آن را دنبال کرده اند البته همه این مسیرها در مسیر اهل بیت(ع) و مفید است ولی باید اهتمام داشت که کدام یک از این مسیرها واجب است.

ایشان خاطرنشان کرد: آیت الله میلانی بیان کردند، در عالم تشیع شخصی به جامعیت آیت الله طباطبائی یا نیست یا بسیار کم است یا یکی از بزرگان بیان کردند که اگر ایشان را از حوزه قم بگیریم امتیازی برای این حوزه دیده نمی شود.

آیت الله مصباح یزدی گفت: امروزه باید ببینیم که نیاز امروز چیست و دشمنان ما از چه وجهی بر

بیست و پنجمین اجلاس سراسری نماز با حضور مقامات کشوری، رئیس قوه قضائیه و برخی از اعضای هیئت دولت برگزار شد.

رئیس ستاد اقامه نماز کشور در این اجلاس با بیان اینکه نماز دارای آثار و برکات زیادی است، گفت: بسیاری از مفاسد و تفرقه ها بین اقوام مختلف و احزاب و گروه های سیاسی با توسعه فرهنگ نماز برطرف می شود.

حجت الاسلام والمسلمین قرائتی با بیان اینکه بخشی از مفاسد به خاطر بی هویتی، تحریر و گبیجی است، گفت: برخی افراد گاهی اوقات لباس هایی می پوشند و یا رفتاری انجام می دهند که هیچ اطلاعی در مورد این اقدام خود ندارند و از آن مطلع نیستند.

رئیس ستاد اقامه نماز با بیان اینکه نماز می تواند همه این مشکلات را به خط مستقیم هدایت کند و به انسان خط دهد، ابراز داشت: برخی از خرابکاری ها به علت آلودگی و مشکلات ناشی از آن است و وضوی قبل از نماز که کلید شرط طهارت است می تواند این مشکل را در انسان برطرف نماید. وی با بیان اینکه نداشتن بودجه و امکانات تنها بهانه ای برای رفع مسئولیت است، گفت: نماز برای ما جدی نیست و فقط به دنبال این هستیم که نماز را بخوانیم و بگوئیم که آن را خواندیم.

رئیس ستاد اقامه نماز با بیان اینکه همه نوع توسعه ای در کشور وجود دارد، ولی توسعه معنوی وجود ندارد، افزود: شهرک ها و مناطق مسکونی علی رغم توسعه و افزایش ساکنان آن، مسجد ندارند و این یعنی ضعف معنویت.

حجت الاسلام والمسلمین قرائتی با بیان اینکه اعتقاد من این است که هر وزارتخانه باید بودجه نماز خود را تقویت کرده و به این فریضه اهتمام ویژه ای داشته باشد، گفت: تمام حوزه های علمیه باید شیوه دعوت به نماز به نسل نو را بدانند.

ادامه از صفحه اول

هر یک از این وقایع به نوعی خود را در آثار علامه نشان می دهد. علامه در زمینه موضوعات مهمی چون آزادی فکری و اجتماعی، شیوه حکومتداری، روش اجرای قانون اسلامی، صلاحیت فرد زمامدار و... دارای رای و نظر است. به اعتقاد من، «میراث اجتماعی» علامه یک میراث بسیار گرانبها، ارزشمند و گسترده است و در مقایسه با دیگر متفکران اسلامی، این جنبه از آرای علامه طباطبایی، در درجه اول اهمیت قرار می گیرد.

علامه به حوزه هایی از اندیشه های اجتماعی و سیاسی ورود کرده است که تا پیش از این، مورد توجه بزرگان نبود. ما در زمینه حکومت اسلامی تا پیش از علامه، تنها اثری که داریم «تنبیه الامه و تنزیه المله» رساله ای سیاسی از محمدحسین نائینی است. اگر مباحث و بویژه رساله ای را که ایشان در این زمینه تدوین کرده اند با تنبیه الامه مقایسه کنیم، درمی یابیم که علامه طباطبایی در تراز اول متفکران اسلامی است که به مسائل سیاسی و اجتماعی پرداخته است؛ همچون بحث آزادی های اجتماعی، رابطه فرد و جامعه، ماهیت جامعه، اصالت جامعه، شیوه تشکیل حکومت و... که علامه در ارتباط با آنها دیدگاه های نوینی را عرضه کرده است. به طور کلی میراث اجتماعی علامه طباطبایی برای روزگار ما را می توان در درجه اول اهمیت طبقه بندی کرد.

مایلم تا آرا و نظرات علامه طباطبایی در مورد «دین و دموکراسی» و نسبت آنها را مورد بحث قرار دهیم. مناقشه اساسی که در زمینه دین و دموکراسی وجود دارد، این است که دین بر «اراده خداوند» تاکید می کند؛ همان اراده ای که به شکل شریعت توسط وحی در اختیار پیامبر اکرم (ص) قرار گرفته و اصالت دین در همین است؛ ولی در طرف مقابل، دموکراسی بر «اراده و خواست مردم» تاکید می کند. روشن است که همیشه این دو اراده و خواست، با یکدیگر همراه نیستند. حال، سوال این است که اگر در شرایطی خواست و اراده مردم با خواست خداوند در شریعت سازگار نباشد، چه باید کرد؟ اتفاقاً علامه، این موضوع را در مباحث خود مطرح کرده است و برای آن راه حلی ارائه می کند. نخست، باید به این نکته توجه کنیم که از نظر هر انسان دینداری اعتبار احکام الهی به خواست، اراده و تایید مردم بستگی ندارد. پیغمبر خدا(ص) آیین خود را به مردم ابلاغ می کرد، چه مردم آن را می پذیرفتند و چه نمی پذیرفتند. لذا، خواست مردم نمی تواند «شریعت الهی» را دستخوش تغییر قرار دهد؛ تا به اینجا مساله مسلم و قطعی است. اما در این میان نکته ای وجود دارد که می تواند مشکل بین دین و دموکراسی را حل کند و آن این است که این حکم و قانون الهی در چه شرایطی به اجرا گذاشته می شود. اینجا، موضوع خواست مردم، حمایت مردم و آمادگی آنها برای قبول احکام الهی، نقش بسیار مهمی را ایفا می کند؛ یعنی، در مرحله «اجرای شریعت» و نه مرتبه «اعتبار حکم الهی». در مرحله اجرا، این پشتوانه باید وجود داشته باشد و با پذیرش مردم است که زمینه برای اجرا فراهم می شود؛ در اینجا، مرحوم علامه طباطبایی مطرح کرده است که در جامعه اسلامی نخستین گامی که برداشته می شود، مساله ایمان مردم و تربیت آنها در جهت قبول آرمان های الهی و اسلامی است. پس از اینکه این ایمان، تربیت و فرهنگ سازی اتفاق افتاد، در مقام اجرا و تحقق، مردم با جان و دل از اجرای شریعت و پیگیری احکام شرعی حمایت می کنند و به همین دلیل در تحلیل مرحوم علامه، تعارضی بین دین و دموکراسی در مقام اجرا، اساساً اتفاق نمی افتد.

اگر ما آن مرحله نخست یعنی ایمان، زیربناها و فرهنگ سازی را نادیده بگیریم و در صد باشیم که

احکام الهی به اجرا درآید، ولو به شکل قسری در این صورت اجرای دین، قطعاً با دموکراسی در تعارض قرار خواهد گرفت. علامه این بحث را در همان رساله ای که تحت عنوان «ولایت و زعامت» (این رساله مربوط به حکومت اسلامی در عصر غیبت است) نگاشته، مطرح کرده است و آنجا تاکید می کند که تاثیر موافقت مردم در مرحله اجرا، موضوعی قابل تردید نیست.

حال این پرسش مطرح می شود که این «پذیرش» و «خواست» معلول چیست؟

در جامعه اسلامی تعلیم و تربیت مبنای زندگی اجتماعی قرار می گیرد و آنچه در جامعه اتفاق می افتد، براساس همان مبانی ایمانی است. بنابراین خواست اکثریت با «قانون» و «خواست الهی» هماهنگ و همراه می شود. تعبیر ایشان در رساله «ولایت و زعامت» به طور دقیق چنین است: «اسلام محیط خدانشناسی و فضای تقویت دینی را به شکلی تقویت می کند؛ محیطی که هرگز اکثریت عقل سلیم، آن را تابع هوی و هوس قرار نمی دهند و حق و حقیقت را فدای خواست خود نمی کنند.»

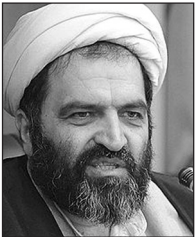
تاکید می کنم بر عبارت علامه که «پیوسته نظر اکثریت با حق وفق خواهد داشت». برداشت من از این تحلیل علامه این است که اگر ما اجرای قانون الهی را در جامعه ای که زمینه های ایمانی وجود ندارد، پیگیری کنیم، این اجرا، آثار مطلوب خود را نشان نخواهد داد. از این رو، ابتدا باید جامعه «اسلامی» شود؛ یعنی، مردم مسلمان شده و با فرهنگ اسلامی آشنا شوند و بعد براساس این پذیرش ایمانی، احکام اسلامی هم اجرایی شود؛ چراکه اگر آن مبانی دینی وجود داشته باشد، تعارضی بین دین و دموکراسی رخ نخواهد داد.

علامه طباطبایی چه ارزیابی در مورد دموکراسی های غربی دارند؟ آیا این شکل خاص از دموکراسی را که دنیای غرب تجربه می کند، قابل قبول می داند یا در مقام نقد آن برمی آید؟ علامه در ارتباط با دموکراسی های غربی در آثار خود از دو جهت بحث کرده است: به لحاظ «نظری» و «عملی». بحثی که علامه از بعد عملی مطرح می کند این پرسش است که «تجربه دموکراسی در غرب آیا تجربه موفق است؟» که پاسخ علامه منفی است و عملکرد دموکراسی در غرب را قابل قبول نمی داند، توجه داشته باشید که این نقل قول از نگاه علامه، مربوط به سال های ۱۳۳۵ تا حدود ۱۳۴۰ است و باید در بررسی دیدگاه علامه، فضای آن روزگار و نوع روابطی را که دنیای اسلام با دنیای غرب داشته است نیز مدنظر قرار دهیم.

علامه عملکرد دولت های غربی یعنی آنهايي را که دم از دموکراسی می زند، مثل دولت فرانسه، مورد نقد قرار می دهد و مبنای نقد او این است که این دولت ها از شعار دموکراسی استفاده می کنند اما ملت های ضعیف را در دنیا به استثمار و استثمار می کنند. به عنوان مثال به دخالت های فرانسه در الجزایر اشاره می کند؛ فرانسه ای که خود را مهد آزادی، دموکراسی و تمدن می داند، در عین حال، نسبت به دیگران ظلم می کند. اینجاست که علامه طباطبایی، نظام های غربی را به محاکمه کشیده و می گوید اگر مردم و انسان ها حق دارند بر سرنوشت خود مسلط باشند، پس مردم الجزایر نیز از این حق برخوردار هستند؛ ولی متأسفانه غربی ها معتقدند که ما هم بر «سرنوشت خود» مسلط هستیم و هم بر «سرنوشت دیگران» و این هرگز با دموکراسی سازگار نیست. علامه در این راستا، از کشورهای دیگری هم یاد می کند مثل کنگو و کره و معتقد است که عملکرد دولت های غربی در این کشورها نشان می دهد که دموکراسی یک فریب و نیرنگ برای استثمار در کشورهای مختلف است. به این لحاظ علامه طباطبایی دموکراسی های غربی را محکوم می کند.

مواقفم، علامه طباطبایی انتقادهایی به

میراث علامه برای امروز ما

کشورهای غربی از جهت مداخلاتی که نسبت به مسلمانان و کشورهای دیگر داشته اند، وارد می داند اما این انتقاد متوجه «ماهیت دموکراسی» نیست؛ بیشتر به یک «انحراف» تعبیر می شود. آیا علامه به شکل مبنایی، نقدی به مبانی اصولی دموکراسی غربی دارد؟

به تعبیری دیگر، آیا علامه مبانی اصولی دموکراسی غربی را می پذیرد؟

اتفاقاً علامه پیرامون تفاوت مبنای «دموکراسی غربی» با «مبنای اسلامی» دیدگاه قابل تاملی دارد. آنچه علامه مطرح می کند، این است که مبانی قانونگذاری در «دموکراسی» با «نظام اسلامی» تفاوت دارد و مرکز این تفاوت در این است که در غرب همه چیز از «خواست مردم» آغاز می شود و این نقطه شروع است و خود مردم هستند که قانونی را متناسب با آن چیزی که مصلحت می دانند، تصویب می کنند و به اجرا می گذارند بنابراین قانون برآمده از «اراده» آنها است. در حالی که در یک جامعه اسلامی، مسلمان ها، مبانی قانونی خود را از «شریعت» وام می گیرند و ملتزم به احکام اسلامی هستند. این همان نقطه تفاوت است. ولی در عین حال همین جا هم یک قرابت و نزدیکی بین دو شیوه وجود دارد که مرحوم علامه به این قرابت اشاره می کند. به زعم او، مردم در جامعه اسلامی مستقیماً وارد حوزه قانون الهی نمی شوند چراکه خود را مجاز نمی دانند در جایی که خداوند، قانونی را مقرر کرده، تغییری ایجاد کنند اما با وجود این، وقتی که در سطح جامعه بنایی بر اجرای حکم شرعی گذاشته می شود که متوقف بر قبول مردم و آمادگی آنها برای اجرا باشد؛ نقطه قرابت همین جاست. یعنی، همان طور که در دموکراسی غربی خواست مردم متضمن یک پذیرش برای اجرای قانون است، در اینجا نیز با وجود اینکه تقنین قانون توسط خود شهروندان صورت نمی گیرد، اما خواست مردم برای اجرایی شدن آن حکم الهی ضرورت دارد. به تعبیری، در جامعه اسلامی هم، با همکاری مردم قانون اجرایی می شود. بنابراین هم یک نقطه افتراق وجود دارد و هم یک نقطه اشتراک. البته این نکته را باید در نظر داشت که اگر «تربیت ایمانی» در جامعه اسلامی تحقق پیدا نکرده باشد، قهراً در جامعه اسلامی آن قانون به اجرا در نمی آید چون نمی تواند در آن شرایط، موفقیتی برای مسلمانان تامین کند.

اشتراک و تشابه «نظام دینی» را با «نظام مبتنی بر دموکراسی» در چه نقاطی می بینید؟

به نظر من، در چند جهت قرابت و نزدیکی وجود دارد، جهت نخست این است که در هر دو نظام، وقتی که قانونی اعتبار پیدای کند نوعی مقبولیت و پذیرش عمومی را می طلبد. اگر این پذیرش در «دولت مبتنی بر دموکراسی» وجود نداشته باشد، آن قانون در مقام اجرا متوقف می شود. در نظام اسلامی هم همین طور است؛ اگر این حمایت وجود نداشته باشد، عملاً آن قانون نمی تواند موفقیتی برای اهداف خود تامین کند. لذا اصرار بر یک حکم شرعی در شرایطی که هنوز شرایط لازم تربیتی برای اجرایی شدن آن در جامعه اسلامی وجود ندارد، اصراری بی ثمر است.

گام دوم این است که در جامعه اسلامی، نوعی از حق تقنین و قانونگذاری برای مردم هم پذیرفته می شود؛ یعنی، غیر از آن قوانینی که مستقیماً توسط شرع مقدس به پیامبر اکرم(ص) تشریع شده و ایشان در قرآن کریم و سنت خود آورده اند، قوانین دیگری در جامعه مورد نیاز است که به آن «قوانین متغیر» گفته می شود که به اقتضای شرایط اجتماعی و سیاسی جامعه باید تشریع شود. علامه معتقد است که آنچه پیامبر دریافت کرده به مثابه قانون اساسی است، تغییر در قانون اساسی در اختیار ما نیست؛ این متکی به وحی و خواست خدا است. اما همین قوانین اساسی «قوانین متغیر»ی را

هم در اجرا می طلبد، که در اختیار خود مردم است، قوانینی که در نظام های عرفی در مجلس ششورا به تصویب می رسد و بعد توسط دولت به اجرا گذاشته می شود، در همین دسته قرار می گیرد.

اعتبار قوانین متغیری که در مجلس ششورا باید تایید و تصویب شود، به چیست؟ از نظر علامه، مردم آیا در این زمینه دخالتی دارند؟

مرحوم علامه طباطبایی در این بحث نکته ای دارد که به اعتقاد من، در بحث مردم سالاری و دموکراسی قابل توجه است. بعضی از علمای امروز، معتقدند که مردم ما در این زمینه هیچ حقی ندارند و «قوانین متغیر» هم باید توسط حاکم اسلامی تهیه و ابلاغ شود و اعتبارش هم به همان تاییدی است که حاکم اسلامی انجام می دهد. از نظر آنها، حاکم می تواند در مواردی که خود تشخیص دهد، با افرادی مشورت کند. ولی علامه طباطبایی چنین نظری ندارد. او معتقد است که «مقررات ثابت اسلامی» در کتاب و سنت هست ولی «مقررات متغیر» آنچه مربوط به روابط دولت ها با یکدیگر می شود که در مجلس تصویب می شود، این قوانین نتیجه خواست مردم و مبتنی بر اراده آنها است. این تعبیر را او در همان رساله «ولایت و زعامت» دارد؛ به طور دقیق جمله علامه این است که «مقررات قابل تغییر در جامعه اسلامی نتیجه شورای مردم است و از خواست و فکر مردم برمی خیزد. البته در جامعه اسلامی این خواست پرخاسته از هوی و هوس نیست» همان طوری که قبلاً اشاره کردم، فرض بر این است که در جامعه فرهنگ و تربیت اسلامی وجود دارد و این مردمی که مسلمان هستند و آن اصول و مبانی را پذیرفته اند، در تشخیص مسائل زندگی خود صاحب رای هستند و از این نظر علامه طباطبایی رای مردم را در تقنین و قانونگذاری، یک رای زبنتی و تشریفاتی تلقی نکرده و آن را یک رای واقعی می داند که براساس یک حق اتفاق می افتد. این مرحله دوم است و اینجا هم به اعتقاد من، تشابهی بین نظام اسلامی و غربی دیده می شود.

گام سوم که باز این تشابه دیده می شود، مرحله اجرا است. علامه طباطبایی، در این مرحله، باز در اجرای قوانین و مقررات بار را بر دوش خود مردم می داند و مقصود از اجرا «اداره حکومت» است. تعبیر او در این زمینه چنین است: «مسئولیت اقامه ولایت و حکومت با عموم مسلمانان است هر چند که در راس حکومت یک یا چند فرد قرار دارند» در جایی دیگر می گوید: «قوه مجریه در اسلام اختصاص به افراد خاصی ندارد بلکه همه مسلمانان در کابینه عضو آن هستند» لذا، در این سه مرحله می توان تفاوت ها و اشتراک ها را مورد بررسی قرار داد.

این سه میراثی که از علامه برشمردید، پس از او چه سرنوشتی پیدا کرد؟ آیا ما میراث دار خوبی برای او بودیم؟

بخشی از تفکر اجتماعی علامه، توسط برخی شاگردان او تقویت شد و در قانون اساسی برخی از این اصول و مبانی ورود پیدا کرد که عمده تا در این قسمت، شهیدبزرگوار آیت الله بهشتی نقش بسیار مهم و اساسی داشت و اندیشه های علامه در «تفسیر المیزان» و برخی آثار دیگرش، کمک کرد تا ما در قانون اساسی، اصلی به عنوان «اصل اتکا به آرای عمومی» داشته باشیم. اگر ما نقش علامه را تبیین مبانی اسلامی در نظر بگیریم، در دهه ۴۰ و ۵۰، کمتر می توانیم این آثار را در بین دیگر متفکران اسلامی ردیابی کنیم.

واقعیت این است که بخش دیگری از این میراث، متأسفانه بعد از علامه رو به ضعف و زوال رفت. از آنجا که علامه شاگردان مختلف و متعددی در حوزه علمیه داشت، برخی از این شاگردان با «میراث اجتماعی» علامه همراه بودند؛ همچون، شهید بهشتی و برخی شاگردان با این میراث همراه نبودند، هر چند تفکر علامه از بعد فلسفی و تفسیری اش در «تفسیر المیزان» در حوزه ماندگار شد و ادامه پیدا کرد، اما میراث اجتماعی علامه از چنین شانس و اقبال به شکل گسترده برخوردار نشد و آن میراث اجتماعی در حوزه امروز ما، کمتر ظهور و بروز دارد.

نماینده مجمع تقریب در مصر:

در مصر فعالیتهای بسیاری در زمینه تقریب و وحدت اسلامی صورت گرفته است

نماینده مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در مصر از فعالیتهای بسیار مراکز و شخصیتهای مصر در زمینه تقریب و وحدت و همچنین مقابله با تکفیر و افراط گرایی خبر داد. «صلاح مهدی» عضو منتدی الوحدة الاسلامیة لندن و نماینده مجمع تقریب در مصر اظهار داشت: در مصر فعالیتهای بسیاری در زمینه تقریب و وحدت اسلامی صورت گرفته است از جمله این فعالیتها برگزاری کنفرانسی تقریبی از سوی شیخ احمد کریمه از شیوخ الازهر بود که با استقبال قابل توجهی همراه بود.

وی افزود: نشست های هفتگی و ماهانه که به تبلیغ اسلام معتدل و حقیقی می پردازد و بر لزوم دوری از خشونت و افراطی گری تأکید دارد و مسلمانان به وحدت اسلامی دعوت می کند از دیگر برنامه های وحدت گرا در مصر است.

نماینده مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در مصر با اشاره به خطرات تکفیر در جهان اسلام، گفت: یکی از مسائل اساسی جهان اسلام مسئله تکفیر و راهکارهای مقابله با اندیشه تکفیری است که در کشور مصر شاهد تلاشهای خوبی از سوی مراکز اسلامی برای جلوگیری از گسترش این اندیشه خطرناک در جهان اسلام را شاهد هستیم. وی در ادامه به شخصیت تقریبی شیخ الازهر اشاره کرد و بیان داشت: شیخ احمد الطیب یک چهره مهم در جهان اسلام محسوب می شود و دارای اعتبار سیاسی در جهان است؛ وی دارای اندیشه تقریبی و مخالف تفرقه در جهان اسلام است وی در این رابطه اظهارنظر جالبی دارد که شیعه و سنی را دو بال اساسی امت اسلامی می داند لذا ایجاد رابطه با وی می تواند مهم و تاثیرگذار باشد.

صلاح مهدی ادامه داد: مجمع تقریب از شیخ الازهر دعوت به عمل آورده است و وی نیز آمادگی دارد از هر فرصت مناسبی برای گسترش روابط و همکاری با مجمع تقریب استفاده کند و این مسئولیتی است که وی به خوبی به آن واقف است؛ امیدواریم شاهد حضور شیخ الازهر در کنفرانس وحدت اسلامی باشیم.

عضو منتدی الوحدة الاسلامیة لندن همچنین به جایگاه تاریخی مصر در همگرایی بین مسلمانان اشاره و تصریح کرد: مصر یکی از ستون های اساسی جهان اسلام و پیش از این نیز دارای این نقش بوده است؛ دارالتقریب اولین مرکز تقریبی در جهان اسلام بود که در مصر تأسیس شد؛ با توجه به رویکرد الازهر و دیگر موسسات اسلامی در این کشور امیدواریم مصر به جایگاه پیشین خویش بازگردد.

جامعه انسانی است. بنابراین کلام باید در این زمینه آمده و تولید معرفت کند. اما ما این کار را نکرده ایم و آن را به حال خود رها کرده ایم.

دکتر مبلغی در پایان با اشاره به رهنمودها و فرمایشات مقام معظم رهبری درباره دانشگاه مذاهب اسلامی، افزود: باید در این دانشگاه فرمایشات اولیه مقام معظم رهبری را که به صورت اجمال ارائه کردند، در دستور کار قرار بدهیم. ایشان جمله ای در رابطه با دانشگاه مذاهب دارند به این مضمون که می فرمایند این دانشگاه نوعی تمرین همزیستی است. این همزیستی باید یک محور شود و دانشگاه به این سمت می تواند برود.

آیت الله اراکی:

قدرت جهان اسلام در گرو وحدت است

محقق کنند.

دبیر کل مجمع جهانی تقریب با اشاره به برگزاری کنفرانس وحدت اسلامی در اندونزی، اظهار داشت: این کنفرانس ها و نشست ها زمینه بسیار خوبی برای همکاری ها فراهم می کند؛ از نظر اعتقادی و دینی هیچ تفاوتی میان ما وجود ندارد همه ما به قرآن کریم و نبوت حضرت محمد(ص) معتقدیم و مرجع همه ما کتاب خدا و سنت رسول الله است بنابراین نباید هیچ اختلافی بین ما وجود داشته باشد.

آیت الله اراکی تأکید کرد: متأسفانه قدرت های بزرگ نظیر آمریکا و هم پیمان آن یعنی رژیم صهیونیستی نقش منفی در جهان اسلام ایفا می کنند؛ تفاوت های اجتهادی که میان علما وجود دارد را تبدیل به اختلافات بزرگ می کنند. وی افزود: متأسفانه با سوء استفاده از این اختلافات امروز شاهد جنگ و کشتار در بسیاری

آیت الله «محسن اراکی» دبیر کل مجمع جهانی تقریب که برای حضور در کنفرانس «وحدت اسلامی؛ ضرورت ها و چشم انداز آینده» در اندونزی به سر می برد، در حاشیه این کنفرانس با «دواکیفلی حسن» رئیس مجلس مشورتی خلق اندونزی دیدار و گفت و گو کرد. آیت الله اراکی در این دیدار اظهار داشت: جهان اسلام استعداد و ظرفیت فراوانی از لحاظ نیروی انسانی و علمی دارد که اگر همکاری جدی تری میان کشورهای اسلامی در عرصه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی ایجاد شود می تواند به قدرت اول جهان تبدیل شود.

وی با بیان اینکه ما وظیفه داریم جوامع اسلامی را قوی تر کنیم، اظهار داشت: خداوند تعال می فرماید «مؤمنین از همه برترند اگر با ایمان باشند» بنابراین این برتری در گرو وحدت جهان اسلام است. اگر اقتصاد کشورهای اسلامی و استعداد اسلامی به هم پیوندند می توانند این هدف را

مراسم معارفه مدیر عامل جدید خبرگزاری تقریب

«سید موسی موسوی» قائم مقام دبیر کل مجمع تقریب، ضمن تبریک به مناسبت فرا رسیدن ماه ربیع الاول، بر اهمیت وجود رسانه تقریب در شرایط کنونی جهان اسلام تأکید کرد.

وی افزود: در میان مجموعه رسانه ها، رسانه هایی هستند که مهمتر از بحث خبر رسانی، تحلیل وقایع و سوق دادن آن به صورت یک سرمشق برای جامعه را دنبال می کنند که سودمندتر و البته دشوار تر است و الان استکبار و جریانهای مثبت و منفی با تحلیلهای رسانه ای درست یا غلط حکومت می کنند؛ رسانه تقریب هم بیشتر از اینکه بحث خبر رسانی داشته باشد؛ بحث تحلیل حوادث در راستای وحدت و تقریب مذاهب را در دستور کار دارد.

وی خاطر نشان کرد: ما زمانی را پشت سر گذاشتیم که شاید به دلیل شرایط جامعه اسلامی در میان نخبگان جامعه، جستجوی خبرهای تقریبی کمتر وجود داشت و تلاشهای تقریبی تقریباً در انزوا بود؛ کنگره ها و کنفرانسها و نوشته ها و ... کمتر به موضوع تقریب می پرداخت و اگر کسی دم از تقریب مذاهب می زد، شنونده ای نداشت؛ اما در شرایط کنونی جهان اسلام و جنگ

جلسه معارفه «رضا شاکری» مدیر عامل خبرگزاری تقریب، با حضور حجت الاسلام والمسلمین «سید موسی موسوی» قائم مقام دبیر کل مجمع تقریب مذاهب اسلامی، «محمد رضا ربیعی» مشاور دبیر کل مجمع

جهانی تقریب و مدیر کل حوزه ریاست مجمع، «حسین نصیری» مشاور دبیر کل مجمع و مدیر کل حراست مجمع، «محمد رضا گلرو» معاون امور اجرایی و برنامه ریزی مجمع جهانی تقریب و جمعی دیگر از مسؤولان مجمع تقریب و کارکنان خبرگزاری تقریب برگزار شد.

در ابتدای این نشست «محمد رضا ربیعی» مشاور دبیر کل مجمع جهانی تقریب، با بیان اهمیت رسانه و ابزارهای اطلاع رسانی، در نقل و انتقال پیام در عصر ارتباطات، به سابقه ده ساله خبرگزاری تقریب اشاره کرد و گفت: مجمع تقریب در نیل به اهداف خود در مسیر وحدت جهان اسلام و تقریب مذاهب به ظرفیت محوری این خبرگزاری نیازمند است و امیدواریم ایفای نقش خبرگزاری در راستای اهداف تقریب و وحدت روز به روز بیشتر شود.

در ادامه این جلسه حجت الاسلام والمسلمین

رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی:

مشکلات اخیر امت اسلامی ناشی از فقدان همزیستی اسلامی است

را تنظیم کرد؟ دکتر مبلغی با تأکید بر نقش علم فقه در تحقق تعایش اسلامی، بیان داشت: کسی که احساس می کند واجب است تفرقه کند بدون اینکه خودش بفهمد از همین فقه ارتزاق می کند ولو اینکه یک گزازه غلط و فتوای نادرست در ذهن او شکل گرفته است. فقه باید به این

میدان بیاید البته نظریه تعایش هم باید پیشاپیش و قبل از اینکه ورود فقهی صورت بگیرد باید انجام بگیرد.

وی با بیان اینکه دانش کلام هم همین طور است و می تواند با این محوریت خود را بازسازی کند، گفت: دانشگاه مذاهب اسلامی باید بر روی این پروژه کار خود را شروع کند تا بدانیم چگونه می توانیم کلام را در مسیر همزیستی و معرفت تعایشی ببریم. کلام را باید به این سمت آورده و معنای جدید به آن بدهیم.

عضو مجلس خبرگان رهبری افزود: بخشی از کلام، انسان شناسی است و بخشی از انسان شناسی

مشکلاتی را برای تعایش اسلامی ایجاد نکند که خیلی وقت ها هم می کند و خیلی ها با استناد بر پاره ای از اشکالات و کاستی و فتوای فقهی اختلاف را در امت اسلامی ایجاد می کنند، بلکه فراتر فقه را رو به سمت تعایش قرار داده و ظرفیت نهفته در فقه را شناسایی و فعال در جهت تولید معرفت فقهی برای تحقق تعایش اسلامی کنیم.

وی ادامه داد: اتفاقاً در این زمینه نیاز زیادی به فقه داریم. زیرا فقه علم دستور، علم باید ها و نبایدها، علم حلال و حرام ها، علم جامعه، روابط اجتماعی و مناسبات اجتماعی است. فقه باید این ها را تعریف کند، در این زمینه فتوا دهد و بگوید جامعه باید چگونه باشد، موارد حلال و حرام را مشخص کرده و بگوید چه چیزهایی خوب است که انجام بگیرد. تعایش را محور قرار بدهد و هر چه برای همزیستی اسلامی است را فقه باید بیان کند. در واقع غیر از فقه نمی شود و اگر فقه به میدان نیاید با چه دانشی می شود این مناسبت

حجت الاسلام والمسلمین احمد مبلغی در مراسم معارفه دانشجویان جدید دانشگاه مذاهب اسلامی با اشاره به اینکه آنچه در چند سال اخیر برای اسلام، امت اسلامی و اتباع مذاهب مشکلاتی را آفریده است فقدان همزیستی اسلامی است، اظهار داشت: آنچه معقول است تحقق پیدا کند بدون اینکه مذاهب حدود و قلمرو خود را از دست بدهند و هر مذهب سر جای خود، با آداب و افکار خود و اندیشه های خود باقی بماند، «همزیستی اسلامی» است. به همین جهت خوب است این دانشگاه با توجه به اهمیت همزیستی، دانش های خود را با محوریت «تعایش اسلامی» باز نگری و باز سازی کند.

رئیس دانشگاه مذاهب اسلامی خاطرنشان کرد: آنچه را به عنوان دانش و رشته های موجود در اختیار داریم باید با محوریت همزیستی بازسازی کرده و به سامان جدیدتری در بیاوریم؛ یعنی باید ببینیم از فقه چه گزاره ها، اندیشه ها و معرفت هایی را باید ایجاد کرده و تحقق ببخشیم تا فقه ما «فقه تعایش سازی» گردد که نه تنها مزاحمتی و

نشریه مرکز بررسی‌های اسلامی

دوهفته‌نامه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

مباح اصامتياز و مدير مسؤول: سيدهادی خسروشاهی

نشانی: قم / خیابان شهدا (صفائیه) / نبش ممتاز

تلفکس: ۰۲۳۱۴۲۳۷۴۳ صندوق پستی: ۱۳۶ چاپ: ولیعصر

پست الکترونیکی: besatonline@gmail.com

نسخ خطی فارسی دانشگاه آکسفورد

میراث ایرانی

علی میرانصاری

مدیر بخش ادبیات دانشنامه ایران

نخستین آشنایی من با نسخه‌های خطی مجموعه میناسیان، به تابستان سال ۲۰۰۳ بازمی‌گردد. آن زمان، به پایمردی جناب پروفیسور رضا شیخ‌الاسلامی، موفق به دریافت یک بورس تحصیلی از دانشگاه آکسفورد شده و چند ماهی می‌شد که در آن شهر، رحل اقامت افکنده بودم. محل اصلی حضور و مطالعه من، کالج وادام (wadham) و کتابخانه این کالج به نام «کتابخانه فردوسی» می‌بود که منابع مطالعات ایرانی در آنجا فراهم آمده بود. روزی دکتر جان گرنی؛ استاد مطالعات ایرانی در دانشکده خاورشناسی این دانشگاه، از من دعوت کرد تا مجموعه نسخه‌های خطی ایرانی را در این کتابخانه ببینم.

مجموعه‌ای دیدم مشتمل بر مخطوطات بسیار به زبان‌های فارسی، عربی، ارمنی و لاتین که شمار آنها به صدها نسخه می‌رسید. این مجموعه به یکی از ارمنه فرهیخته اصفهان، به نام دکتر کارو میناسیان تعلق دارد که به این کتابخانه هدیه شده است. به خود اجازه دادم تا پیشنهاد فهرست‌نگاری نسخه‌های فارسی و عربی این مجموعه را مطرح سازم. پس از بازگشت به ایران، خدمت استاد ایرانمدار، مرحوم ایرج افشار رسیدم و ایشان را در جریان آنچه گذشته بود، قرار دادم که ایشان جمله‌ای بدین مضمون گفت که «هر نسخه خطی، به صرف نسخه خطی بودنش ارزش فهرست شدن را دارد و باید فهرست گردد، حتی اگر نسخه‌ای تکراری باشد».

مجموعه میناسیان، دارای ۹۵۹ عنوان است که در ۶۶۲ نسخه مستقل و ۱۰۸ مجموعه فراهم آمده است. به لحاظ موضوعی، دو رگه اصلی در این مجموعه دیده می‌شود؛ رگه اول، منابع پزشکی است. دکتر میناسیان، خود طبیبی حاذق و علاقه‌مند به منابع پزشکی سنتی ایرانی بود. یادداشت‌های او به زبان ارمنی، در حاشیه برخی از این نسخ، از جمله نسخه قانون ابن‌سینا، مؤید این مطلب است. رگه دوم، منابعی است که معمولاً در مراکز آموزش سنتی ایران مورد استفاده قرار می‌گیرد، از جمله، نسخه‌هایی با موضوعات ادبیات فارسی، ادبیات عربی، کلام، اصول، فلسفه، فقه، تاریخ، ریاضیات، نجوم، تذکره شاعران. این مجموعه، در سال ۱۳۵۱ خورشیدی، از اصفهان به آکسفورد منتقل شد. عدم یک فهرست جامع از این مجموعه، به تنهایی انگیزه‌ای کافی ایجاد کرد تا نسبت به ثبت و ضبط مشخصات نسخه‌شناسی مخطوطات این مجموعه اقدام شود. ناگفته نماند این مجموعه با مشورت استادان ایرج افشار، احمد منزوی و سید عبدالله انوار انجام شده و در آن، کلیه ویژگی‌های کتابشناسی، نسخه‌شناسی و مرجع‌شناسی مورد توجه قرار گرفت.

لازم به ذکر است آیین رونمایی از کتاب «فهرست نسخ خطی فارسی و عربی کتابخانه فردوسی کالج وادام (Wadham) دانشگاه آکسفورد» چندی پیش در دانشگاه اصفهان برگزار شد.

ادامه از صفحه اول

بخش یا واحدی به نام 'دایره مرموزات'، 'واحد رمز و محرمانه' و 'اداره رمز و حفاظت اسناد' به وجود آمد تا ارتباطات طبقه‌بندی این وزارتخانه را ساماندهی و مدیریت کند. این بخش از جمله تشکیلاتی است که تا به امروز هم همواره مورد توجه ویژه‌ای بوده و همگام با پیشرفت دانش و فناوری، از ابزارها و امکانات پیشرفته برخوردار شده است.

وی با تأکید بر این که همواره بخشی از اسناد روابط خارجی به دلیل ماهیت و حساسیت برخی از موضوعات و مسائل سیاست خارجی و ضرورت حفظ اسرار حاکمیتی، به صورت طبقه‌بندی تهیه شده‌اند، اظهارداشت: اما این حساسیت مانع از آن نبوده است تا قانون از ضرورت دسترسی به این اسناد در زمان مناسب خود غافل بماند. طبیعتاً قانونگذار به این نکته واقف بوده است که بدون مراجعه به این بخش از اسناد، هر نوع برداشتی از دیپلماسی گذشته یا حتی درک صحیح مسائل امروز سیاست خارجی ناقص خواهد بود.

وزیر امور خارجه ادامه داد: تصویب ماده واحده توسط مجلس شورای اسلامی در زمینه انتشار اسناد طبقه‌بندی شده و تاریخی وزارت امور خارجه در اسفند ۱۳۶۳ و آیین نامه هیأت وزیران مصوب سال ۱۳۶۵ راه را برای آزادسازی مشروط اسناد تاریخی در ایران هموار کرد. به موجب این قانون، اسناد کشف تاریخی با قدمت بالای ۳۰ سال و اسناد طبقه‌بندی شده بالای ۴۰ سال تحت

استاد سیدهادی خسروشاهی

دوماهنامه چشم انداز ایران برای من نشریه نام آشنایی است و سابقه‌ای دارد از دوران پس از پیروزی انقلاب اسلامی که با عنوان راه مجاهد چاپ و منتشر می‌شد و علی رغم حجم کم و چاپ مردمی و بدون زرق و برق، نشریه پرمحتوایی بود حقایقی را درباره مسائل روز و مستدلی به نام «سازمان مجاهدین» مطرح می‌کرد. من از همان زمان پیگیر نشریه بودم تا اینکه شرایط زمان ایجاد کرد تحولی ایجاد شود و چشم انداز ایران منتشر شد که در واقع نشریه تکامل یافته نشریه نخستین بود و از نظر محتوا، پخته تر و کامل تر، که قابل مقایسه با نشریات مشابه نبود.

البته اکنون که یکصدمین شماره چشم انداز ایران انتشار می‌یابد، این خوانندگان آن هستند که باید نظر دهند و به داوری بنشینند و من به عنوان خواننده قدیمی نشریه، آن را نشریه‌ای وزین، منطقی، مستدل و آگاهی بخش می‌دانم. گرچه خود ممکن است در بعضی مسائل مطرح شده با برداشت‌های نویسندگان آن موافق نباشم.

البته چشم انداز ایران در کلیت خود قابل استفاده برای عموم است، ولی گاهی بحث‌ها - مثلاً درباره اقتصاد - خیلی تخصصی می‌شود که قاعداً با ذائقه همه خوانندگان هماهنگ نیست.

مسائل تاریخی و سیاسی مطرح شده در نشریه نوعاً از عمق خاصی برخوردار است و علی رغم

ناشر: مرکز اسناد انقلاب اسلامی

معرفی کتاب: در زمستان سال ۱۳۶۷ و پس از خاتمه‌ی جنگ تحمیلی و در دورانی که اتحاد جماهیر شوروی، که یکی از مهم‌ترین همسایگان ایران به شمار می‌رفت، با عواقب ناشی از مقایسه‌ی سوسیالیسم و امپریالیسم دست به گریبان بود، حضرت امام خمینی(ره) طی نامه‌ای تاریخی و با ژرف‌نگری منبعث از روح الهی خود، گورباچف رهبر اتحاد جماهیر شوروی را برای برون‌رفت از مشکلات کمونیسم و جلوگیری از سقوط به دامن تپه‌ی

۵۰ میلیون سند تاریخی

ضوابطی زیر نظر شورای عالی نظارت بر اسناد با مسئولیت وزیر خارجه، اجازه انتشار خواهند یافت. دکتر ظریف تصریح کرد: اگرچه شرایط خاص دوران جنگ تحمیلی و وجود موانع اداری در سال‌های پس از آن، یک وقفه ۲۰ ساله را در اجرای این قانون ایجاد کرد، اما خوشبختانه با تلاش همکاران ما در مرکز اسناد وزارت خارجه و تصویب شورای عالی نظارت بر انتشار اسناد، امکان آزادسازی حدود ۷۰ هزار سند محرمانه تاریخی تا مقطع شهریور ۱۳۲۰ فراهم شده است. علاوه بر این، رویکرد شورا و وزارت خارجه آن است که اسناد کشف و طبقه‌بندی تا بازه زمانی شهریور ۱۳۵۶ به تدریج مشمول آزادسازی قرار گیرند تا جامعه علمی و پژوهشی کشور امکان دسترسی به آنها را به دست آورد. بنی‌تدرید، در عصر انفجار اطلاعات، اسناد روابط خارجی به ما کمک می‌کنند تا حافظه تاریخی خود را بهتر به یاد بیاوریم و از تجربه‌های گذشته برای زندگی امروز درس بگیریم. تجربه به ما می‌آموزد که اگر امروز انتشار اسنادی را که به تقویت هویت ایرانی، تحکیم حاکمیت ملی و افزایش پیوندهای فرهنگی و تمدنی با حوزه همسایگان کمک خواهند کرد به تأخیر بیندازیم، فردا دیگران با اسناد ناقص و مخدوش و برخوردهای گزینشی با اسناد تاریخی، برای خود هویت جعلی خواهند ساخت.

وزیر امور خارجه با بیان این مطلب که موضوع اسناد تاریخ دیپلماسی فقط به انتشار آنها خلاصه نمی‌شود، اضافه کرد: اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی

چشم انداز ایران؛ نشریه‌ای نام آشنا

اینکه نویسندگان آن‌ها اشخاص مختلف و متعددی هستند، از انسجام ویژه‌ای برخوردار است که این انسجام بی‌تردید ناشی از دقت نظر و تکامل فکری مدیر مسئول آن، جناب لطف الله میثمی است که دوستی و اخوت ما نیم قرن سابقه دارد.

در واقع، «میثمی» علی رغم معلولیت دست چپ و فقدان بینایی ظاهری، «دست کاری» و «بینایی واقعی» خود را به کار می‌گیرد و مباحث را منسجم و قابل مطالعه عرضه می‌دارد، اگرچه - همان طور که اشاره کردم - ممکن است با بعضی تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها موافق نباشم، اما بر این باورم باید با دیدگاه‌ها و نظرات دیگران آشنا شد و از موارد اختلاف هم چشم پوشی کرد. جمله جالبی شهید استاد شیخ حسن الینا مؤسس سازمان «اخوان المسلمین» مصر دارد که به نظرم در همه مسائل می‌توان مورد توجه قرار داد. او می‌گوید: «در آنچه اتفاق نظر داریم، متحد شویم و در موارد اختلافی، همدیگر را معذور بداریم» پس داوری مثبت من درباره چشم انداز ایران به مفهوم موافقت با کل مطالب منتشره نیست، ولی بر این باورم که نباید انتظار داشت همه دوستان و برادران در همه امور و مسائل یکسان فکر کنند و یکسان نتیجه بگیرند. اختلاف برداشت‌ها یک امر طبیعی است، ولی این امر نباید موجب دوری یا نادیده گرفتن محسنات شود. پیشنهاد من این است که نشر خاطراتی از نوع خاطرات آقای سعید شاهسون‌دی ادامه یابد که می‌تواند برای جوانان معاصر راهگشا باشد و کسانی را روشن

وزارت امور خارجه به اتکای گنجینه ارزشمند اسنادی که در اختیار دارد، مجموعه‌ای از فعالیت‌های مرتبط با خدمات پژوهشی، همکاری‌های اسنادی، برگزاری همایش‌ها و میزگردهای بزرگداشت روابط، گرامیداشت شخصیت‌های فرهنگی و تاریخی و گفتگوهای تاریخی تمدنی با دیگر کشورها به ویژه در حوزه تمدنی ایران را با هدف احیاء و تحکیم پیوندهای فرهنگی و تمدنی، کمک به ارتقاء روابط سیاسی، ترویج ادبیات تاریخ پژوهی در حوزه سیاست خارجی و کمک به دستگاه دیپلماسی در دستور کار قرار داده است.

وی افزود: از دیگر اقداماتی که با هدف بهره‌گیری از اسناد تاریخی برای معرفی ویژگی‌های فرهنگی و تمدنی ایران در دستور کار قرار دارد، ثبت مجموعه‌های اسنادی وزارت خارجه در فهرست ملی و بین‌المللی حافظه جهانی یونسکو است. در این رابطه تاکنون مجموعه نفیس نقشه‌های تاریخی مربوط به عصر قاجار در فهرست بین‌المللی برنامه حافظه جهانی یونسکو و مجموعه اسناد و تصاویر کربلا در فهرست حافظه جهانی منطقه آسیا و اقیانوسیه یونسکو ثبت شده است. علاوه بر این، دو مجموعه ارزشمند اسنادی 'عکس‌های تاریخی' و 'مکاتبات سران جهان با دولت ایران در دوره قاجار' هم اخیراً در فهرست ملی برنامه حافظه جهانی به ثبت رسیده است. امیدوارم با تلاش‌های حاضر، اسناد تاریخی کشور به خوبی پاس داشته شوند و به عنوان میراثی گرانبها در دسترس پژوهشگران حال و آینده قرار گیرند.

سازد که هنوز به سراب اپوزیسیون کور و خشن سازمان خلق با چشم موافق می‌نگرند، بدون آنکه نتایج اقدامات آن را مورد ارزیابی قرار دهند. این افراد به یک سؤال پاسخ دهند که این همه آزادی عمل سازمان در اروپا، آمریکا و بلاد ارتجاع عرب و این همه هزینه‌های میلیاردی از کدام آبشخور سیراب می‌شود؟ پاسخ به این نوع پرسش‌های مهم، نیازی است که چشم انداز ایران می‌تواند آن را برآورده سازد.

نقص ویژه‌ای که چشم انداز ایران دارد، فقدان بخش «معرفی کتاب» و «نقد و بررسی کتاب» است. به اعتقاد من، نشریه باید صفحاتی را به معرفی کتاب‌های جدید اختصاص دهد و صفحات دیگری را هم با نقد و بررسی کتاب‌های تاریخی، سیاسی، فرهنگی و... پر کند.

در بعضی شماره‌ها و به خصوص در ویژه نامه آیت الله طالقانی، عکس‌ها متعلق به چه کسانی است؟ و با خواندن متن هم به علت تکرار اسامی گوناگون بر آن‌ها روشن نخواهد شد که عکس متعلق به کدام یک از بزرگواران است. ذکر نام و شرح عکس در زیر آن، امری پسندیده است! در این ویژه‌نامه - که بسیار پربار بود - انتخاب عنوان «آرمان‌گرایی سوسیالیست؟» جالب نبود. اگر ملاک و انتخاب عنوان محتوای کتاب «اسلام و مالکیت» آیت الله طالقانی باشد، باید توجه داشته باشیم که آن کتاب با توجه به منابع و مبانی فکری اسلامی تهیه شده است، نه اندیشه جدید الحدوث سوسیالیسم! عنوان آرمان‌گرایی اسلامیت! به نظر می‌رسد صحیح تر بود.

دعوت توحیدی (نامه‌ی تاریخی امام خمینی(ره) به میخائیل گورباچف)

امام خمینی(ره) و پاسخ گورباچف آشنا شده وتأثیر آن اتفاق را بر جهان مورد بررسی قرار دهد.

زوایای مهمی از این رویداد تاریخی در این کتاب بیان شده که به خوبی وضعیت آن روز را برای خوانندگان به تصویر کشیده است. امید می‌رود با مطالعه‌ی این کتاب اثر عمیق این نامه برای مخاطب آن روشن و ضرورت صدور انقلاب اسلامی مبرهن شود.

